

**Hermanni Hamelmanni, S. S. Theol. Licent. & dum viveret
Superint. Oldenburgici, Opera Genealogico-Historica, De
Westphalia & Saxonia Inferiori**

Hamelmann, Hermann

Lemgoviae, 1711

VD18 11397225

Lib. III. de Ducum Cliviæ, Bergæ ac Marcæ prosapia, promittit ibidem
Genealogiam Ducum Geldriæ ac Juliacensum item Comitum de
Ravensberg atque Zutphaniæ Genealogiam, quas tamen vix attingit.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56092](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56092)

LIBER TERTIUS, CONTINENS TRACTATUS DUOS :

Primum

DE

DUCUM CLIVIÆ
& BERGENSIUM,

atque

MARCHIONUM DE MARCKA,

Quos modo COMITES apellant,

PROSAPIA ET GENEALOGIA;

Item Secundum

DE

DUCUM GELDRIÆ

ET

JULIACENSIVM ac COMITUM

de Ravensborch / atque ZUTPHANIA,

PROSAPIA atque GENEALOGIA,

Longo usu & ex diversis Chronicis collectus

per

HERMANNUM HAMELMANNUM, Theol. Licent.

& hoc tempore Superintendentem in Comitatu
Aldenburgico.

*Nobilibus, Gravissimis atque Variis virtutum Donis,
præstantissimis Heroibus,*

Domino JOANNI ab ALTENBOCHUM,
Capitano in Sudensen & Heyde/

Ejusque fratri

THEODORO ab ALTENBOCHUM,
Satrapæ in Hörde/

Domino GEORGIO à Siborch / hæreditario
Domino in Wörde / ad Rhenum & in Siborch / &c.

Dn. GEORGIO SCHEEL in Rechem / Archiquæstor
in Hörde / & finitimarum præfecturarum,

Atque

Domino CASPARO SCHWARTZ, Patricio
urbis Imperialis TREMONIÆ, &c.

Suis Dominis & doctorum Patronis colendis,

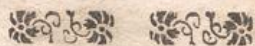
S. D. in Christo.

Vere censeo V. Excellentiam, præstantissimi, Nobiles & laudatissimi Heroes, cum multis aliis proceribus & prudentibus viris, hinc inde per vestrum illum amplissimum Comitatum de Marcka (quem vestrum voco, propterea quod ibi Sedes, arces & bona possideatis) in urbibus & pagis ipsius morantibus maximo gaudio affici, quod ita Comitum celeberrimæ de Marcka (quorum aliqui Comitatus fuit ab initio, & jam est per se amplissimus & Ducatui similis) vetus Masculum stemma creverit, & tam late se effuderit ut jam ad multos annos tres Inchyti Ducatus, cum Splendido Comitatu & aliis quot Dominiis, in eos derivati sint, & illi ad talium Ducatum & Dominiarum possessionem pacificam legitimis mediis pervenerint: Illa sane laus & tam lauta splendidaque fortuna, quæ vestris Heroibus & Comitibus de Marcka contigit, etiam ad gloriam totius vestre patriæ redundat, & hoc paucis contigit aut pene nullis Comitibus, quod sane vestris Marckensibus Comitibus contigit: quare necesse est, vestram quoque Excell. cum multis aliis patriotis & tam præstantibus multarum urbium Rectoribus & civibus (ex quorum non exiguo numero unum novi meum veterem amicum & fautorem, magnificum consul-

issimumque virum Dn. Gerl. cum Gruterum J. U. Doctorem, Cancellarium Comitatus Tecklenburgensis, & Consulem urbis praestantis Hammonensis) de tali Dei dono saepe cogitare, & sibi metipsum cum plurimis aliis eam felicitatem congratulari: quoniam recte poeta ait:

*Nescio qui natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non finit esse sui.*

Ea namque & vobis & omnibus cordatis per vestrum illum Comitatum, est ipsa dulcedo & voluptas, quod ille vester praestantissimus & clementissimus Princeps Dn. WILHELMUS, Trium amplissimarum Regionum Dux potentissimus, cum unico filio, lectissimo Heroe, Administratore Monasteriensis Diocesis JOANNE WILHELMO, sit ex veteri Masculina Comitum de Marcka familia & stirpe propagatus, & quod inde ipsi & sui majores primam originem habeant, sicut in hoc tractatu id a nobis prolixè demonstratum est. Quem inquam tractatum, ut omnibus Comitatus amplissimi de Marcka Nobilibus, atque civitatum in ea regione Gubernatoribus communicatum & consecratum volui: ita vestra potissimum Excell. tanquam praecipuis Nobilibus, & veteris istius Comitatus alumnis, ut meis veteribus patronis, qui historiarum lectione delectantur, & omnibus piis, bonis & doctis, egenisque beneficiere student, dedicare debui: Spero interim meum hunc laborem, quem non sine magna molestia congressi, eisdem fore gratum & acceptum: quia hic habetis Illustrissimorum Clivensium & Bergensium Ducum atque Nobilissimorum Comitum de Marcka Genealogiam vobis praecipuè dedicatam, quam boni consulite, & censete magnum esse DEI beneficium, quod non solum ipsi Principes & Gubernatores populorum, noscere possint seriem majorum suorum, sed etiam ipsi subditi considerare queant, sub quibus degant Principibus & Dominis, & ex qua stirpe sint isti Heroes propagati, sub quorum patrocinio & protectione degunt. Christus vestros Principes in ejusdem familia propagatione, & vos eorum subditos diu servet.

DE DUCIBUS CLIVIÆ.

Etti major pars *Ducatus Clivia* ultra *Rhenum* versus *Brabantiam* ad *Comitatum Rucf* / qui *Brabantia* inferus est, & ad *Belgicas* oras se extendat atque vergat: tamen aliqua pars *Clivia* ab hac parte *Rheni* sita est: Subsunt enim *Comitatus* & *Dominia* (quæ fuere olim in *Westphalia* propria) modo huic *Ducatu*, ut *Ducatus* proprius *Comitatus Westphalia*, *Dominia* ut *Holte*/*Guterſwicz*/*Bete*/*Ringelberg* ab hac parte *Rheni*: Sicut ab altera parte *Rheni* ei sunt *Comitatus Genep* / qui similiter huic *Ducatu* accessit anno *Ducatus*. Subsunt etiam huic *Ducatu* ab hac parte *Rheni* civitates, *Wesalia*, *Embrica*, *Dusbergum*, *Reſſium*que oppida per pulchra & *Scherenbode*. **CLIVIA** fuit olim unus *Comitatus* ex quatuor *Imperii Comitibus* *Dei* *Reichs* *Grafen* *ein* / qui reliquis omnibus *Comitibus* præferebantur. Quamquam diu optaverim, ut tandem exactum *Chronicon* *Germania* per typos excusum de *Cliviensibus Ducibus*, eorum gestis, actis & factis, *Genealogia* & *Profapia* atque similiter de vicinorum *Heroum* origine, *profapia* *linea* & rebus præclarè gestis communicaret *Clariss.* *Eximius* & ornatiss. vir, *Dominus Joannes Laurmannus* J. U. *Licentiatiss.* & per multos annos *Clivia Ducatus* *Consiliarius* *industrius*, qui ex *Archivis* *Principum*, & ex antiquis monumentis, ex collegiorum & *Monasteriorum* sigillatis literis, tum ex manuscriptis *Chronicis* & antiquis scriptis, quæ per multos annos conquiri curavit, aliquid certi & exactum dare posset. Interim ego ordine quæ reperio in *Sebastiani Munsteri* *Cosmographia*, quæ lego in *Chronico* *Charionis* *Philippico*, per *Caiporum* *Peucerum* explicato & absoluto, quæ in *Annalibus* & *catalogo* *Episcoporum* *Coloniensium* nuper annotavit *Petrus* *Merſeus* *Cræpelinus* minorita monachus: denique quæ in *Chronico* *veteri* *Coloniensi* *Germania* legi & ipse usu rerum observavi, & lectione percepi, subjiciam ordinè orans interim lectorem humaniter, si alicubi errarem, ut errorem boni mihi consulat: Interim singulis ego aliquid immisceo.

Venimus ad *Munsteri* *Cosmographiam*, qui hanc dat *lineam* *Cliviensium* *Heroum*: Tempore, ait, *Iustiniani* *Cæsaris* fuit unica filia nomine **BEATRIX** in arce *Neomago*, quæ extruxit castrum *Cleve*, anno *Du* *711*. & nupsit aurato equiti **ELIÆ**, quem fecit **COMITEM THEODOSIUS III.** hujus filii & nepotes ordine erant & gubernacula *Clivia* tenuerunt, *Theodoricus*, *Reinoldus*, *Ludolphus*, *Joannes*, *Rupertus*, *Baldwinus* *Ludo*

Lodovicus, EDUWARDUS, ex quo Eduwardo natus est LITGARDUS, cui subfuit *Novesium* circa annum Domini 889. & iste habuit conjugem filiam *Arnolphi Caesaris Bertham*, ex qua BALDUINUM II. & REIFFRIDUM genuit, & his ordine successere ARNOLDUS I. WICHMANNUS, CONRADUS I. DEITHERICUS II. DEITHERICUS III. ARNOLDUS II. THEODORICUS IV. DEITHERICUS V. THEODORICUS VI. THEODORICUS VII. THEODORICUS VIII. DEITHERICUS IX. THEODORICUS X. cujus postremi Deitherici fratres erant OTTHO & JOANNES, & omnes absque hæredibus ex hac vita discesserunt: ideo iste Comitatus vacat Imperio, ad quem impetrandum à Casare multi Heroes laboraverunt, circa annum Dominum 1357. sed ADOLPHUS Comes de Marcka electus in *Coloniensem Electorem*, resignato Episcopatu, impetrat à Casare in feudum Comitatum Imperialem de Clivia: cujus filius ADOLPHUS fit circa annum Domini 1389. Comes Clivia loco patris & Comes de Marcka: tandem per SIGISMUNDUM, fit idem PRINCEPS & creatur DUX CLIVIAE, in Concilio Constantiensi: huic succedit filius JOANNES anno Domini 1443. II. Dux Clivia: Sub quo defecit civitas SUSATUM à Colnniensi Praefule ad hunc Ducem anno Domini 1454. (in qua re errat, quia hoc factum est anno Dom. 1443.) Et hujus filius JOANNES fit Dux III. anno Domini 1480. qui etiam Comitatum de Marcka obtinuit, ex hoc natus est JOANNES, qui ducta unica filia Maria Wilhelmi Ducis Juliacensis & Bergensis consequitur quoque eos Ducatus cum Comitatu Ravensburgico, quorum filius est hodie WILHELMUS Dux: Hæc ille. Jam tendo ad Caspari Peuceri deductionem in Genealogia Cliviensis stipitis. Modernorum, ait, *Juliacensium & Clivensium Ducum* (quia tres potentes Ducatus simul conjuncti sunt) initium progreditur de Comitibus de Alena vel de Marcka, cujus Comitatus primus Dominus fuit ADOLPHUS, creatus Comes ab Henrico I. dicto *Aucupe*, quia discedentibus prioribus Comitibus Clivensibus, in suo antiquo stemmate absque hæredibus, pervenit ille Principatus ad Comites de Alena, sicut & ad eos quoque pervenit Ducatus Juliacensis cum Bergensi Ducatu. Sit igitur hæc eorum Genealogia, BEATRIX conditrix arcis Clivia nupsit cuidam ELLE anno Domini 711. cui nomen Comitiss Clivia tribuitur, & hujus filii, nepotes, pronepotes, abnepotes & successores fuere Comites Clivia, Deithericus, Reinoldus, Ludolphus, Joannes, Rupertus, Balduinus cujus filii erant LODOVICUS & EDOVARDUS ex quo natus est

est LUTHARDUS cujus conjunx dicitur fuisse *BERTHA Arnolphi Casari filia*, & ex ea genuit *BALDUINUM & RICHERIDUM*: ex Balduino natus *ARNOLDUS*, cujus filius est *WICHMANNUS*, post quem *CONRADUS* huic succedit *DEITHERICUS II.* hujus filius est *DEITHERICUS III.* cujus uxor erat *Comitissa Henneburgica*, & frater *ARNOLDUS II.* qui genuit *DEITHERICUM IV.* & is rursus *ARNOLDUM III.* ex quo gignitur *ARNOLDUS IV.* huic succedit *THEODORICUS V.* qui genuit filium ejusdem nominis *THEODORICUM VI.* cui erat conjunx *Comitissa Bergensis* & ex ea genuit *DEITHERICUM VII.* qui habuit conthoralem *Armegardis filiam Otthonis Comitis in Geldren* quæ ipsi peperit *DEITHERICUM VIII.* qui ex *Lucelburgica Comitissa* genuit *DEITHERICUM IX.* qui ducta conjugis ex familia *Ducum N.* genuit *THEODORICUM X.* (cujus conjunx erat *Reinoldi Ducis Geldria filia Maria*, quæ marito reliquit *unicam filiam* elocata *ADOLPHO Comiti de Marcka*, qui ex ea genuit *ENGELBERTUM & ADOLPHUM*) *OTTHONEM*, qui sibi elegit conthoralem *Engelberti Comiti de Marcka filiam*, (& sororem *Adolphi*) ex qua ipsi nascitur filia, elocata *Joanni Comiti de Arctel* (quod Dominium hodie adhuc est situm in *Geldria*) *JOANNEM III.* qui *Margaratham Reinoldi Ducis Geldria filiam*, duxit sibi conjugem, & ex tribus illis fratribus *Deithero*, *Othone*, & *Joanne* hic *Joannes* ultimus istius masculini stemmatis fuit. Jam deficientibus masculis hæredibus, certarunt de hoc Comitatu Imperii consequendo affines & propinqui: Instabat *Dominus de Peruvii*, qui trium posteriorum Comitum ut *Deitherici*, *Otthonis*, & *Joannis II.* sororem *Elizabetham* habuit uxorem: instabat & *Engelbertus Comes de Marcka*, natus ex filia *Theodori X. de Clivia Comitis*: instabat etiam *Otho Dominus de Exil* natus ex filia *Otthonis Comitis de Clivia*: hi omnes instabant apud *Carolium IV. Casarem* de impetrande eo Comitatu: sed status istius amplius Comitatus atque proceres vocarunt unanimi consensu in suum Dominum *ADOLPHUM* electum primo *Monasteriensem*, deinde *Coloniensem* præbilem, filium *ADOLPHI de Marcka*, Comitis & nepotem ex filia *Deitherici Comitis Clivensis*, quem deinceps confirmavit *Carolus IV. Cæsar* in Comitatu *Clivensem*, quando *Coloniensem*, *Episcopatum* resignasset: Hic *ADOLPHUS* natus *Comes de Marcka* & constitutus *Comes Clivensis* duxit *Margaratham Wilhelmi Comitis Bergensis filiam*, & ex ea genuit multos filios, quorum nomina non sunt signata, tantum *ADOLPHUS* successit patri in gubernatione primus *Dux* anno Domini 1417. in *Concilio Constantiensi*, creatus

Sigismundo Casare, & habuit fratrem Gerbardum Comitem in Marcka, atque sorores Margaretham & Beatricem, quarum illa (Margaretha) est elocata Alberto Duci Bavaria, Comiti Hollandia, ista (videlicet Beatrix) Comiti Neuwenario tradita in conjugem: ADOLPHI primi Ducis filii & filia erant hi subsequentes, N. filia nupta Duci Aurelia in Galliis, Helena elocata Duci Brunsvicensi, Agneza Regina facta Navarra, Adolphus Dominus in Radenstein / cujus conjunx erat ex regio stemmate Portugalia, Margaretha conjunx Alberti Bavarici Ducis & deinde Ulrici Comitis Wirtembergici, Catharina conthoralis Arnoldi Ducis Geldria, Elizabetha Comiti Schwartzburgico elocata: JOANNES gubernator patria & Dux II. qui sibi sumpsit uxorem ex Comitibus de Nova Aquila vel Neuwenariis ortam, (moritur anno Domini 1443.) & hos hic Joannes reliquit liberos, ENGELBERTUM Comitem in Marcka, JOANNEM Ducem Clivia & gubernatorem Ducatus, atque ADOLPHUM Comitem de Marcka: JOANNES tertius Dux elegit sibi conjugem ex Lantgraviis Hassia, & moritur anno Domini 1448. relinquens hos liberos ADOLPHUM Comitem de Marcka & Joannem IV. Ducem, qui Maria ultimi ex mascula stirpe Ducis Bergensis & Juliacensis filia unica, ducta in conjugem tres illos Ducatus conjungit, atque ex ea genuit Annam Reginam Anglia, sed ab Henrico rege postea repudiatam, Sybillam conjugem Joannis Frederici Ducis Saxonie, WILHELMUM filium unicum Ducem Clivia, Juliacensem & Bergensem, qui assumpta in thorum nuptialem Maria Casaris Ferdinandi filia genuit Carolum Fredericum & aliquot filias, &c.

Hæc ita habet Casparus Peucerus,

Subjiciam ego quoque juxta promissâ nostrâ catalogum istorum Ducum Clivia conscriptum à Petro Mersao Cratopolio, Monacho minorita Colonia anno Domini 1580. in catalogo Colonienfium Electorum & Episcoporum. Et sunt verba ejus hæc:

ADOLPHUS Comes de Marcka eligitur in Episcopum Colonienfem numero 62. cum Monasteriensem Præsulatum administrasset, promotus per Papam Urbanum V. antea Canonicus Colonienfis, in jure civili satis versatus: ideo tantum Colonienfi Ecclesiæ ad undecim menses præfuit & quia animum ad divina adjicere nunquâ cogitaverat, resignato Pontificatu, tandem oppidanorum Clivensium favore ad Comitatum Clivensem pervenit & ab eis pro hereditario Domino habitus & susceptus est. In hoc rerum gubernaculo

naculo annis vixit 26. ducta uxore *Margaretha*, filia *Gerhardi Comitis Montensis* & ex ea sustulit filios 7. atque filias novem: fuit *Clivensium Comes ultimus* anno Domini 1382. Succedit illi in *Clivensium* regimine **ADOLPHUS II.** anno Domini 1394. Hic primus *Dux Clivensium* creatus est in *Concilio Constantiensi* à *Sigismundo* Cesare anno Domini 1416. Hic præfuit rebus, annis 54. Huic succedit **JOANNES** dictus *mit dem Bellen* anno Domini 1449. qui præfuit annis 32. & *Clivis* in parochiali templo sepultus est post mortem sumptuosissime: Habuit uxorem *Elizabetham* filiam *Ducis Burgundie* & isti successit **JOANNES**, quem *misericordem* appellarunt, anno Domini 1481. hic rexit annis 40. erat uxor *Mechthildis* filia *Lantgravii Hassie*: inde natus est **JOANNES** dictus *pacificus*, qui ad gubernacula pervenit anno Domini 1521. & regnavit ad 28. annos per tres *Ducatus* & duos *Comitatus*, quia ipse cum alio *Dux Clivensis* & *Comes de Marcka* vel *Marchia*, duxit uxorem **MARIAM** unicam filiam *Wilhelmi VI.* ejus nominis *Ducis Juliae ac Montis*, cum qua *Ducatus Juliacensem* & *Montensem* consecutus est: Hujus filius **WILHELMUS VII.** *Clivensium Dux quintus*, *Juliacensem decimus* & *Montensem octavus*, *Comes Marchia* & *Ravensburgensis*, *Dominus in Nauenstein* duxit uxorem anno Domini 1546. in magno *Germaniae* tumultu *Mariam Ferdinandi Romanorum Imperatoris* filiam, ex qua duos filios & quinque filias procreavit: filius major natu obiit *Roma* anno Domini 1575. in *Martio*, qui fuit natus anno Domini 1550. sepultus in templo *Germanorum* ad pedes *Adriani Pontificis Germani*, pomposissime. Haec habet *Petrus Merseus Cratopolius, Minorita, Monachus.*

Jam subjiciam quid ego ex veteri *Coloniensium Germanico Chronico* & aliunde observaverim:

THEODORICUS *Comes Clivia* fuit in *Comitiis in Jengelhausen* anno Domini 1180. & is genuit ex *Comitissa in Asspel* cum qua in dotem hoc *Dominium* accepit, **THEODORICUM II.** & ex eo genitus est **THEODORUS III.** & *Margaretha Otthonis Geldriae* uxor, cujus vicissim sororem habuit in uxorem **THEODORUS III.** nomine *Irmegardim*, ex qua sustulit **THEODORUM IV.** qui ex *Comitissa in Dinylafen* quem *Comitatum* in dotem accepit, cum prima conjuge, & etiam ex *secunda uxore Geldriae* nullam masculam prolem sustulit. Tunc vacans amplius ille *Comitatus*, tandem accedit **ADOLPHO** *Comiti de Marcka*, qui ducta *Wilhelmi Comitis de Berga* sorore & *Gerhardi* filia, genuit **ADOLPHUM II.** & **Theodo-**

rum maturius morientem, atque GERHARDUM Comitem de Marcka, EVERHARDUM Comitem in Dinslaken/ qui per pacta dotalia fit Dominus in West & Holste: sed sine prole discedit: atque erant plures huic Adolpho filii & filiae. ADOLPHUS II. creatus Dux habuit Mechtildam Reinoldi Ducis Geldriae filiam, sibi conjugem, & genuit JOANNEM & ADOLPHUM Comitem de Marcka atque Engelbertum administratorem Episcopatus Trajectensis: JOANNES habuit Mariam Caroli Burgundi amitam in uxorem, & genuit Adolphum & JOANNEM, huic se subdidere Susatenses, subtrahito collo pressuris Colonienfis praefulis Theodorici Comitis de Mörssa, qui interim contra Susatenses atque eorum novum Dominum patrem Joannem & filium Adolphum, qui in obsidione urbis se continebat, atque Bernhardum Comitem Lippiensem produxit 6000 Bohemos, Thuringos, Misnicos & Saxones, ductore Wilhelmo Saxonia Duce, Frederici II. Electoris fratre, & ex suis ditionibus coegerat 12 millia adhuc Praeful: tantis copiis oppugnavit urbem Lippiam primo, deinde Susatum, sed cum in una urbis Susatensis oppugnatione periissent sex millia virorum, re infecta discessum est ab armis: ADOLPHO morienti succedit filius JOANNES dictus misericors, qui ex Comitissa Elizabetha, Comitissa de Ragenellenbogen/ genuit JOANNEM hujus WILHELMI parentem & Annam Philippi Comitis Waldechiani conjugem, aviam Simonis Comitis Lippiensis moderni ex filia Catharina, amitam hujus Wilhelmi Ducis: JOANNIS ad se recipientis jus Susatensis urbis soror erat Helena Henrici pacifici Ducis Brunsvicensis ditissimi, qui erat bellicosi Wilhelmi frater, uxor, quae unam peperit marito filiam Margaretham Wilhelmo Hennenbergico traditam in conjugem. JOANNES vero Dux Clivia & Comes de Marcka, Joannis dicti misericordis filius, ducta MARIA unica Wilhelmi Juliacensis & Montensis filia, consequitur in dotem duos Ducatus Juliacum & Bergensem atque Comitatum Ravensburgicum, tum Dominium in Blote: & ex ea sustulit Sybillam Electoris sancti Saxonie Joannis Frederici belligerantis contra Carolum V. & ab Electoratu per Carolum V. amoti, conjugem piissimam, Annam Henrici VIII. Angliae Regiam, WILHELMUM adhuc superstitem & haeredem provinciarum, & filiam N. innuptam. WILHELMUS inito federe cum Rege Galliarum Francisco, quando esset creatus Dux Geldriae, gessit juvenis bellum cum Carolo V. Casare, sed victus discedit a possessione Ducatus Geldriae, & ducta Maria filia Ferdinandi Casaris, nepte Caroli V. genuit Leonoram Mariam, Alberti Frederici Ducis Bruttanici & Marchionis

Brandenburgensis, conjugem, *N. filiam*, *Philippi Lodovici Bepontini*, Palatini ad Rhenum, Ducis Bavariæ & Comitis Veldensis conthoralem & pias Heroides *Sybillam & Magdalenam*: & duos filios *Carolus Fredericum* natum anno Domini 1550. & in summa eaque Ducali indole anno Domini 1575. mortuum Romæ non sine sinistra suspitione, atque *Juanem Wilhelmum Administratorem Diœceseos Monasteriensis*, unicum tantarum ditionum hæredem, &c. Ut vero ostendam quod sibi minorita ille Monachus *Petrus Merseus Cratopolinus* non constet, sic scribit in actibus Episcoporum Monasteriensium, *Adolphum de Marcka* Cancellarium Coloniensem, esse declaratum anno Domini 1365. Antistitem Monasteriensem, & evedctum ad Coloniensem Ecclesiam, sed ea relictâ contraxisse matrimonium cum *Margaretha Clivensium Principis* filia unica, & factum ultimum Comitem Cliviæ: *Tendo jam ad Marckensem Comitatum longe amplissimum & istius Comites delineandos.*

De
MARCHIONATU sive de **MARCHGRAVIATU**
 vel **COMITATU** de **MARCKA** & ejus
COMITIBUS.

Marcka est amplissimus Comitatus *Westphaliæ*, quo hodie comprehenduntur hi Comitatus, ut de *Dortmunde* / de *Limporch* & de *Isenborch* / deinde etiam *Diœcesis illustris Abbatis & collegii Assendiensis*, dazü wird hie auch inne verfasst die **Soistische Börde** / oder die Dörffer und Kirchen / so der Stadt *Soist* sind unterworffen / die denn gar gewaltig und fruchtbar seyn / und können wol allein einen Herrn oder Grafen erhalten / deinde hic tam amplius Comitatus in se etiam hac vetera *Baronum Dominia complectitur* modo, ut *Bolmerstein* / *Castorff* / *Decen* / *Ditindorf* / *Ruenthael* / *Strunckete* & *Orange*: taceo adhuc, quod hic Comitatus fuerit divisus & una pars dictus *Comitum de Alena*, altera *Comitum de Marcka*, *Dominia illa jam recitata, sunt huic hodie Comitatu incorporata, sicut & major pars Comitatus Isenburgici huic accessit: denique in hoc Comitatu reperiuntur etiam Subdominia nonnulla Nobilium* quot, ut sunt *Horst* / *Herbede* / *Mengeda* / *Stipelo* / *Belich* / *Witz* / &c. Hic tam late extensus Comitatus concluditur *Diœcesibus Colonienfis*, &c.

nasteriensis, & in uno loco Paderbornensi, & Ducatu Bergensi & Tencrorum regione: Subiunguntur huic Comitatu ut multæ Præfecturæ, ita etiam multæ, earumque pleræque splendide urbes, ut SUSATUM cum suo egregio Dominio, LIPPIA (ad dimidiam partem, altera enim urbis Lippia pars pariet Comiti Lippiensi) Hammona, Unna, Cama, Leuna, Schwerta, Hattinaga, Lunscheda, Werdena, Iserlonium, Pleitenburgum, Niestadium, Nierodum, Altena, Bochum, Horda, Volmerstenium, Blanckenstenium, Wetterum, Wattschensstetta, Castorpium, Westhovinum, Langenscedium & alii vici ac castella: Sitæ sunt in hoc quoque Comitatu, Comprehensæ Imperiales urbes ut TREMONIA & ASSINDIA: Invenio autem in antiquo Chronico Saxonico, quo multa historica de familiis & Insignibus Principum, etiam Regum, Ducum & Comitum continentur, quod hi Comites etiam dicantur *Marchgraffii de Marcka*, qui titulus & Comitatu & ipsius Comitibus merito propter amplitudinem & potentiam se latè extendentem tribui posset: Vellem autem ut vel à prædicto L. Lauremanno Consiliario Clivico & prudentia, usu rerum experientiaque longa exercitato, vel à Georgio Schell nobili, doctrina, pietate & multarum rerum diutina consideratione ac cognitione experto viro & Archiquæstore in Horden / vel à Clarissimo & præstantissimo Nobile Georgio à Siborch / aut à studioso antiquitatis & eximio viro, genere, & literis distincto Casparo Schwarz / patricio Tremonienfi certam aliquam Chronologiam de Comitibus de Marcka consequi & obtinere possemus, eaque posteritati per Typos consecraretur: Interim dum id non fit, ego colligam nonnulla ex historiis Crantzii, Munsteri, Henrici Pantaleonis, Casparis Penceri, Petri Merffai Cratopolii, & deinde ex mea observatione, & ea subijciam, quæ cenfeo huic negotio necessaria & utilia esse.

Andreas Hoppenrod in libro dicto Stammbuch dicit BRUNONEM Comitem de Marcka vel de Altena fuisse 38. Episcopum Coloniensem (alii dicunt illum fuisse 39.) deinde ARNOLDUM de Marcka 40. sed ego cenfeo 42. fuisse præfulem, item rursus Brunonem. 44 & Adolphum 45. sed ego cenfeo Brunonem illum II. fuisse 46. & Adolphum 47. item Engelbertum ex Episcopo Leodiensi electum in Coloniensem præfulem anno Domini 1363. Interim hoc addendum cenfeo, quod cum Adolphus Comes de Marcka esset electus Colonienfis, atque resignaret illum Electoratum & Præfulem, quod tunc ejus patruum Engelbertum Episcopum

pum Leodiensium in 63. Archiepiscopum vocarunt. Ego interim reliquis præmittam ut certiozem testem, *Chronicon Levoldi de Northoff* Canonici Leodiensis, nati equitis in Comitatu de Altena vel de Marcka, quod ille de istis, Comitibus scripsit & servari voluit in arce Altena, ubi sic genealogiam eorum Heroum usque ad sua dirigit tempora, videlicet ad annum millesimum trecentessimum & octogesimum tertium: Primo dicit *duos fratres ministros Otthonis tertii Imperatoris ex Ursinorum familia ortos Roma* (quod non videtur verisimile, postquam tunc Romæ nondum ursini extiterint) propter fideliam suam obsequium impetrasse ab isto Casare & Domino suo, *Dominia Comitatum de Altena & de Monte*, ut unus extruxerit castrum *Oldenberge* alter castrum *Monte* sic dictum, *daß der Graff von Urnsberch sich hätte beflaget und bedünken lassen/ solches Schloß wäre ihm allzu nah/* propterea dicitur hic Comes vocasse suum novum castrum *Altena*; Ex his duobus ait descendisse singulis castris ordine successores & *Comites de Monte*, & *Comites de Altena*, donec sub *Lothario Casare* viverent fratres Germani, *Eberhardus Comes de Altena*, & *Adolphus Comes de Monte*, tandem ex istis duobus fratribus alter, utpote *Eberhardus fit Monachus*, & de consensu fratris convertit suum castrum *Altenberge* in *canoniam Cisterciensis ordinis*: interim *ADOLPHUS Comes de Monte & de Altena* genuit *ADOLPHUM*, qui reliquit quatuor filios, *Brunonem & Fredericum* Episcopos *Colonienses*, *EVERHARDUM Comitem in Altena*, & *ENGELBERTUM Comitem de Monte*: Et ex his duobus duæ illustres descendunt familiae *Comitum de Altena*, postea dicti *de Marcka*, & *Comitum de Monte* (qui postea *Duces* creati sunt) *EVERHARDI* filius erat primogenitus, *Adolphus* Præsul *Coloniensis*, & alter filius *FREDERICUS*, tertius *EVERHARDUS*, qui duo posteriores fratres dividerunt Comitatum, ut *FREDERICUS* obtineret *Altena*, *EVERHARDUS* *Zsenberch* ad *Ruram*, unde ipsi & sui postea dicti sunt *Comites de Zsenberch*. Ex illo *EVERHARDO* nascitur *FREDERICUS Comes dictus in Zsenberch* / qui Episcopum *Coloniensem* patrualem suum *Engelbertum de Monte* occidit, & propterea punitur *Colonia*, interim ex *Ducis Limpurgici* sorore, conjugis sui heredes & liberos reliquit, qui tamen ex ditone & ab arce utraque *Altenbergica* pellebantur: istius *Frederici* erant fratres *Theodoricus Episcopus Monasteriensis* & *Bruno Præsul Osnaburgensis*, & erat sororius ipsi *Swallenburgicus Comes*, qui propterea quoque in discrimen veniebant:

bant: FREDERICI autem Comitis in Altena filius erat ADOLPHUS, qui ædificavit urbem *Hammonem*, ad amnem Luppianam (oppidum elegans, amœnum, habensque prata & agros fertiles, cujus encomium ante annos 82. cecinit carmine *Joannes Murellius*) Hic ADOLPHUS ex *Geldrica* Domina genuit quatuor filios, *Everhardum*, *Engelbertum*, *Gerhardum* & *Orthonem*: *Everhardus* perijt in pugna equeſtri *Novesti*, *Gerhardus* fit *Monasterienſis* Præſul, deinde ENGELBERTUS & *Ortho* dividunt Comitatum: OTTHO ducit viduam *Rodolphi*, Domini de *Meynhovel* / *Armegardam*, natam Dominam de *Holte* / ſed caruit hæredibus: ENGELBERTUS frater Otthonis duxit *Cunegundam Tecklenburgicam* Comitiffam, & ex ea genuit EVERHARDUM & tres filias, *Agnezam* Comitiffam de Monte, alteram *Comitiffam de Tecklenborch* / tertiam *Comitiffam de Seegenhagen* / & mortua *Cunegunda* factus viduus *Engelbertus*, vocatur ad gubernationem *Episcopatus Osnaburgienſis*, ſed hoc recuſat, interim reiterat matrimonium & reducit neptem ex fratre *Episcopi Colonienſis Engelberti de Balckenborch* / ex qua ſuſtulit adhuc *Gerhardum* Colonienſem *Canonicum* & filiam, elocatam *Florentio Comiti de Mechlinia*; EVERHARDUS filius *Engelberti*, ducta *Armegarda Comitiffa de Monte*, genuit ENGELBERTUM ſucceſſorem, & *Adolphum* *Episcopum Leodiensẽ*, & filiam, Domino in *Herſberch* elocatam: ENGELBERTUS rurſum ex *Arnsburgica* Comitiffa genuit ADOLPHUM, gubernatorem patriæ & *Engelbertum* *Episcopum Leodiensẽ*: ADOLPHUS vero filius *Engelberti* genuit ex *Margaretha Clivenſi*, ENGELBERTUM ſibi in Dominio patrio ſuccedentem, *Theodoricum* Præpoſitum *Colonienſem* & *Coadjutorem Osnaburgienſem*, *Adolphum* electum in Præſulem *Monasterienſem*, & EVERHARDUM, qui cum fratre *Engelberto* dividebat Comitatum, atque ſororem *Comiti Naſſoviano* elocatam. Hactenus *Levoldus à Northoff* / (quæ familia fuit in eo Comitatu olim militaris & jam interiit) *Canonicus Leodiensẽ*, in ſuo *Chronico* hos prædictos recensuit. *Albertus Crantzius* ſcribit in *Metropoli* & in *Saxonia*, quod duo fratres *Adolphus* & *Joannes*, circa annum Domini 1160. venerint ex *Italia*, & per gratiam Imperatorum impetraverint diverſos illos locos, & ita autores præſertim hujus Comitatus extiterunt: Meminit eorum in *Metropoli* libro 6. cap. 37. libro 8. cap. 55. & libr. 9. cap. 27. 45. & 92. libroque 10. cap. 24. & 48. & in *Saxonia* libro 10. cap. 12. Interim *Sebastianus Munſterus* in ſua *Cosmographia*, quod etiam repetit *Henricus*

*ricus Pantaleon, scribit quod Henricus I. dictus auceps, suo cuidam ar-
tico Nobili & domestico, contulerit eam partem, qua tunc est situs in hoc Co-
mitatu & fecerit eum Comitem in Altena, videlicet ADOLPHUM, Hen-
ricus vero Pantaleon duos censet extitisse fratres in aula Henrici Auc-
pis Imperatoris, quos donaverit duplici Comitatu, & permiserit utri-
que, ut sibi certa loca eligerent, in quibus castra ponerent & extrue-
rent: & ita extruxisse ADOLPHUM arcem Altena, & EVERHAR-
DUM è fundamentis in alium produxisse castrum Oldenbergi; Neque
ADOLPHUS creatur Dux de Altena, & EVERHARDUS Comes de Ber-
ga, Gobelinus persona, qui sub annis 150. non vixit, scribit in suolom-
dromio, quod circa tempora Frederici I. Cæsaris dicti Barbarossa, quartus
Comes de Altena fuerit FREDERICUS, & eum genuisse quintum Comi-
tem de Altena, sed primum de Marcka. Petrus Messians Cratopolim in
Brunonis III. Episcopi Coloniensis vita, qui fuit ordine 66. Præsul, sic scri-
bit: BRUNO Comes de Altena tertio sui Præsulatus anno, se magna
tu ditionis Coloniensis abdicavit, & consentiente clero, ADOLPHO
fratri hunc resignavit, ipse vitam solitariam in cœnobio veteris mo-
tis degens. Monasterium hoc celeberrimum hoc modo habuit ini-
tium, ad annum circiter 1126. ADOLPHUS I. Comes de Altena, fratrem
habuit Gerhardum, cui in fraterna divisione cessit castrum Oldenbergi
ad Danum fluvium, qui devotionis zelo postea accensus, factus est
monachus Cistriensis Ordinis in Morimundensi Monasterio, ad cuius peti-
tionem castrum suum Aldenbergum Adolphus frater ejus commuta-
vit in cœnobium, ordinis Cistriensis, ubi postea Adolphus sepelitur,
ut ejus fundator: Habent in eo cœnobio sua reconditoria Comitum &
postea Duces Montenses.*

Jam audiamus, quid de his differat Caspar Peucerus in Chronico Phi-
lippico, sic ajens:

ADOLPHUS genuit duos fratres filios suos, quos Henricus I. Cæsar
dictus auceps, Comites constituit, EBERHARDUM Comitem in Berga
ADOLPHUM Comitem in Altena, cum Everhardus monachi statum ac-
riperet, ex ADOLPHO II. genitus est ADOLPHUS III. Comes in Al-
tena & Bergensis, qui genuit EBERHARDUM, Comitem in Altena, de
quo postea dicemus, & ENGELBERTUM Comitem Bergensem, qui de
Ea Comitissa Geldrica genuit ADOLPHUM Comitem Bergensem, cuius
filii erant, Engelbertus & Adolphus Comites Bergenses: ex ENGELBER-
TO

TO nascitur ADOLPHUS Comes Bergensis, cujus soror nupsit Juliano Comiti, & ita Bergensis Comitatus, deficientibus masculis heredibus, pervenit ad Juliacenses Comites, & sic uniti permansere isti Comitatus (qui designati sunt Ducatus postea) EBERHARDUS vero Adolphi III. Comitis de Altena & Bergensis filius, genuit FREDERICUM Comitem de Altena, ex quo nascitur ADOLPHUS DE ALTENA, Comes de Marcka, qui genuit ENGELBERTUM Comitem de Marcka, & ex hoc natus est EVERHARDUS, cujus filius fuit ENGELBERTUS Comes de Marcka, qui reliquit duos filios Engelbertum primo Leodiensem Episcopum, deinde Colonensem in Nepotis sui Adolphi locum constitutum, & ADOLPHUM Comitem de Marcka, cujus uxor fuit ultimi Comitis Clivensis Theodoricus filia, & hic genuit ENGELBERTUM Comitem de Marcka, Adolphum Praesulem Monasteriensem & deinde Colonensem, postea factum Comitem Clivensem, atque Theodoricum Dominum in Dinylafen.

Hæc habet Peucerus.

Ego subjiciam, quam ego ex veteri Germanico Chronico Colonensi & ex aliis Chronicis observavi, de horum Comitum genealogia: ADOLPHUS Comes in Altena genuit Brunonem Archiepiscopum Colonensem, ADOLPHUM certantem Coloniae in campo equestri anno Domini 1179. & Arnoldum succedentem fratri in regenda Ecclesia Colonensi; Ex ADOLPHO nascuntur duo fratres, ADOLPHUS Comes in Altena, qui in campo equestri Wormatia fuit anno D. 1209. & BRUNO I. dictus Comes de Marcka, quia iste arcem de Marcka, adhuc existentem non procul ab urbe Hammone extruxit, & in ea habitavit, unde nomen accepit, ut diceretur Comes de Marcka cum posteris: ADOLPHUS iste Comes de Altena tertius fuit pater ADOLPHI quarti, qui in campo equestri Wurtzburgi ad Mænum anno Domini 1235. certavit, & hujus erant filii Ottho & Wedekindus, ultimi Comites de Altena, quia sine heredibus discesserunt ex hac vita. Ex BRUNONE I. Comite Marckensi nascitur ADOLPHUS & EVERHARDUS, qui moriente fratre, ex Comitissa Bergensi, genuit Adolphum Leodiensem Episcopum, atque ARNOLDUM Comitem de Marcka, qui genuit Gerbardum Episcopum Monasteriensem, virum pium, & JOANNEM atque ENGELBERTUM, qui dividebant Comitatum: JOANNES genuit

nuit EBERHARDUM patrem ADOLPHI, primo *Monasteriensis* deinde *Coloniensis* Præfulis electi, & tandem creati *Clivensis* Comitis, & hujus Adolphi novi Comitis *Clivensis* fratres erant *Theodorus* (quem ex errore nominat *Peucerus Dominum in Dinxlase*) *Præpositus Coloniensis* & *Coadjutor Osnaburgensis*, atque *Engelbertus* natu maximus, quorum soror *Armegarda* nupserat *Comiti de Lippia Othoni*, cujus filio *Othone Theodoricus* resignavit *Præposituram Coloniensem*, ut nepoti suo: Ex ENGELBERTO vero *Joannis* fratre & *Arnoldi* filio nascuntur, *Engelbertus* Episcopus *Leodiensis* primo, deinde in Nepotis sui *Adolphi* electi, postea facti *Clivensis* Comitis, locum assumptus ad *Ecclesiam Coloniensem* gendam, atque *ARNOLDUS*, qui ex *Comitissa Tecklenburgica* genitrix ENGELBERTUM, multa bella contra *Bergenses Heroes* gerentem cum ille sine prole moreretur, successit *Adolphi I. Clivia Ducis* frater GERHARDUS, factus *Comes de Marcka*, qui duxit *Newwenariam Comitissam*, parientem marito ENGELBERTUM, multa gerentem bellum cum novis de Monte ducibus, & moritur absque prole, sic dicitur redit ad *JOANNEM* Ducem & ejus filium *ADOLPHUM* defendentem urbem *Susatensem*. Reliqua translegimus in *genealogia Ducum Clivensium*: tendimus jam ad *Bergensium* primo *Comitum* deinde *Ducum genealogiam*.

Propterea adjungere *Marckensium* *Genealogiæ* stirpem & successionem *Bergensium* Principum debui, quod *Leveldus de Northoffi Munsterus*, *Peucerus* alique censeant, ex una linea descendisse & *Marckenses* & *Bergenses* Comites, deinde quod sint sibi vicinissimi: *BERGA* nunc *Ducatus Westphalia montosus*, nemoribus & sylvis abundans sese ad *Rhenum* circa & supra *Coloniam*, late extendens, sub quo comprehenduntur pulchræ civitates, arces atque etiam *Domina*, ut *Lenep/ Siborch* & *Blancfenborch* / quorum duo posteriora *Domina* jam *Dux* possidet.

De BERGENSIUM Ducum Genealogia

IN hoc Ducatu comprehenduntur hæc urbes: *Düsseldorfium*, sedes *Ducalis*, *Lenepum*, *Ratinga*, *Wippervorda*, *Ervervelda*, *Bienborch* cum arce, *Salingen* / *Breckerveldum*, *Kade* / *Siborch* / *Gerighen* / *Tuitium* (Teut.) *Mulm* / *Retwisch* / *Kessel* / &c.

Sebastianus Munsterus talem refert Genealogiam horum primo Comitum, deinde Ducum: Fuit, ajens, quidam Nobilis in aula Caesaris Henrici Aucupis, nomine EBERHARDUS, ejus Majestati admodum fidelis, quem constituit in Berga Comitem, qui genuit ENGELBERTUM & is ADOLPHUM, ex quo ADOLPHUS II. & ex eo tertius, & cum ille careret hæredibus, pervenit ad sororis, quæ erat Juliacensi Comiti elocata, filium nepotem suum, GERHARDUM, Bergensis Comitatus, qui genuit WILHELMUM, & ex eo SECUNDUS WILHELMUS, & post eum TERTIUS WILHELMUS, qui factus est Dux Juliacensis, ex eo genitus est ADOLPHUS, cujus filius erat WILHELMUS V. & hic genuit GERHARDUM, & hic Gerhardus genuit ADOLPHUM, sine hæredibus morientem, atque WILHELMUM VI. Adolphi fratrem, cujus unica filia Clivensi Duci elocata est, &c. Hæc Munsterus, quem etiam sequitur Pantaleon. Caspar Peucerus sic recitat horum Genealogiam, in Chronico Philippico: ADOLPHUS Comes de Alstena & Bergen, genuit ENGELBERTUM Comitem, qui ducta Gledrica Comitissa, genuit ADOLPHUM, Comitem Bergensem, & filiam elocatum Comiti Juliacensi Wilhelmo, ad quam, mortuo ultimo Comite Bergensi Adolpho, fratre istius Dominae, sine hæredibus, devolvitur Comitatus Bergensis, & hujus WILHELMI & natæ Comitissæ Bergensis filius erat GERHARDUS, &c. Hæc ibi habet Peucerus: Sed errat uterque & Munsterus & Peucerus: & quilibet facile conjectare poterit, quando Comes Bergensis sit primo elevatus in Margrassum & deinde in Ducem, quod proprius de Berga Comes diu adhuc post ea tempora, de quibus referunt isti duo historici, extiterint: ego interim spero me certiore genealogiam ex veteri Germanico Coloniensi Chronico & ex aliis Chronicis, ut Gobelini persona, Erwini Erthmans & similibus daturum esse: interim optarem aliquem virum doctum in istis locis oriundum, vel consiliarium aliquem Principis vel Ducatus istius, (qualis est in Ducatu Cliviæ Licentiatus Joannes Lauromannus) prodire posse, qui ex archivis Ducatus istius, vel ex veteribus monumentis, & sepulchrorum annotatis, vel ex cœnobiorum, collegiorumque & civitatum privilegiis, certiora de his Comitibus & modo Ducibus daret: Hanc autem censeo genealogiam horum Principum veram: ENGELBERTUS Comes Bergensis fuit in Comitibus Imperii in Jngelhusen anno Domini 1180. ex quo natus est Theodoricus, Episcopus Coloniensis

& ADOLPHUS, cujus vicissim filii erant *Engelbertus* Episcopus *Coloniensis* & ADOLPHUS, qui habuit liberos *Engelbertum II.* Episcopum *Coloniensem* occisum à Comite *Ifenburgico*, *Frederico*, & *THEODORICUM*, qui genuit ex *Ducissa Limpurgica* N. ADOLPHUM, viventem circa annum Domini 1292. ex quo natus est *Conradus* Episcopus *Monasteriensis*, & ADOLPHUS *Comes Bergensis*, qui *Siffridum* Episcopum *Coloniensem*, natum Dominum de *Westerborch* cepit & captivum ad septennium detinuit, & per istius relaxationem consequitur artem *Wensborch* & *Syborch* aliaque, interim dum liberatum Episcopum adducebat *Comes Adolphus*, posuerat ei & adornaverat clam insidias Episcopus, ut à ministris Præsulis, qui magno numero aderant armati, incautus caperetur *Comes Adolphus*, quem graviter detentum, diebus æstivis & præsertim *Canicularibus* ad solem melle linitum, nudum in caverna muscis exposuit, ut miserum Comitem *Adolphum* quando excruciant, & miserè affligerent moribus & aculeis suis. Et quando vis Comes omnia promitteret se redditurum, quæ captivo Episcopo extorserat & plura additurum, modo libertatem conquiretur, sed nihil obtinuit: Ad suas miseras preces & clamores nihil aliud ab Episcopo arrogante, quam in humanum, immisericors & insolens responsum accepit, videlicet, habere *S. Petrum*, quo suos enutrire possit, ne quicquam eis desit: Se autem velle istum Comitem docere, quid sit *Archiepiscopum* tenere captivum. Sic igitur ad mortem usque detentum muscis in ferrea cavea expositum tenuit, donec in tali calamitate interiret admodum miserè miser *Comes*. Hæc sunt pia Episcoporum *Apostolicorum* opera! quale & illud *Hattonis II. Moguntini* præsulis est, qui tempore famis ingentem mendicorum, petentium eleemosynas, turbam in horreum quoddam amplum, quasi sua liberalitate pasturus esset conclusisse dicitur, ac subjecto igni eos concremari iussisse: Horum cum miserimos ejulatus & anxios clamores in flammam ignis, ipse & multi audirent, mox inquit, hæc sunt murium absumentium frumenta voces & soni: Sed mox dignas de dit pœnas, de qua res istius Tyrannidis perpetuum extat in ipso flumine *Rheni* testimonium, videlicet *Turris murium*, ubi est à muribus consumptus: Tales & tam pi sunt Episcopi creaturæ sui Dei, *Idoli Romani* & *Antichristi*. Sed revertor ad Comitem ita misere per multa tempora excarnificatum, cujus filius erat ejusdem nominis ADOLPHUS, qui cum senatu urbis *Coloniensis*

loniensis conspirans variis modis se oppesuit circa annum Domini 1318. Episcopo, vindicaturus miseram patris mortem: ex hoc rursus genitus est filius ejusdem nominis ADOLPHUS, qui ex Comitissa Neuwenaria genuit Margaretham, Otthonis armipotentis Ernesti filii Ducis Brunswicensis, in terra Gottingensi uxorem (quæ peperit *Wilhelmum* maturius morientem & filiam *Elizabetham*, elocata *Erico Brunswicensi de Grubenhagen*) & WILHELMUM, qui ducta unica Comitissæ *Wilhelmi Ravensburgici* filia, sit cum ea hæres istius Comitatus, & hujus erat filius GERHARDUS, qui ex *Geldriensi Domina*, genuit WILHELMUM primo creatum *Marchionem* & postea *Ducem Montensem vel de Berga*, cujus uxor erat *Anna Palatina, Casaris Ruperti* soror, ex quibus tres ipsi sunt geniti filii, *Rupertus* Episcopus *Paderbornensis*, quem mirifice commendat *Gobelinus* persona in suo *Cosmodromio*, hoc subjiciens de illo Epitaphium:

Plangite *Rupertum* varia virtute refertum
 Montis magnificum *Bavariæ*que *Ducem*,
 Germen amarosum, detestans omne dolosum,
 Cloria *Westphaliæ*, qui fuit *Ecclesiæ*,
 Virtutum cultor, vitiorum strenuus ultor,
 Hic *Judex æquus*, militiæque decus:
 Quo pax juratur, quo patria tota beatur,
 Ipse triumphator, fæderis atque sator.

SECUNDUS novi *Wilhelmi Ducis* filius erat ADOLPHUS, qui proprium incarceravit patrem, quem ex vinculis eripuit *Henricus ab Der* eques auratus, ex eo *Adolpho* natus est ROBERTUS, qui ducta viduâ *Reinoldi, Ducis Geldriensis & Juliacensis*, consequitur *Ducatum Juliacensem*, sed is *Reinoldus* mortuus est ante patrem absque hæredibus, ita cum difficultate per varia bella retinet pater ADOLPHUS II. *Dux Bergensis, Ducatum Juliacensem*, sed ita obætatus, ut pene pauper *Coloniæ* moretetur; tertius autem WILHELMI novi *Ducis Bergensis*, filius & istius *Adolphi & Ruperti* Episcopi frater erat WILHELMUS, qui in locum *Ruperti* fratris eligitur *Præsul Paderbornensis*, sed is resignato Episcopatu in manus Capituli ad usum *Theodorici de Morsa* Comitissæ, ejus duxit ex sorore neptim *Alheidam*, filiam *Comitissæ Nicolai Tecklenburgici*, & nuptiæ solemniter celebratæ sunt in *Arnsborch*, & hic vivente fratre ADOLPHO & ROBERTO filio ejus pro se retinuit *Comitatum Ravensburgicum*, & duos
 ge-

genuit filios, GERHARDUM, & *Wilhelmum* maturius discedentem, et GERHARDUS ducta *Sophia*, filia *Bernhardi Ducis Saxonie, Angriariae & Westphaliae in Lovenborch* & sorore *Joannis Ducis*, genuit *Adolphum* in adolescentia morientem, & *WILHELMUM*, cui duae erant uxores, prior erat *unica filia hereditaria Comitatum & Dominiorum, in Sinaberg in Doist & Nissaw* alii *Niddeef* vocant) quae tria Dominia per tale matrimonium consequitur, & etiam, defuncta conjuge absque heredibus & prole, obtinuit, adhuc extant vel existunt in terra *Fuliacensi*: Secunda ejus uxor erat *Sybilla Brandenburgica, Alberti Electoris (dicti Germaniae Achilles) filia*, ex qua sustulit unicam filiam *Mariam*, quae nupsit *Duci JOANNI*, anno Dn. 1496. & ei duos amplissimos Ducatus & Comitatum *Ravensburgicum splendidum cum Dominio Blote* quod *Maria* pater *Dux Wilhelmus* sibi emerat, in dotem attulit: &c. Sed de his plura audimus, quando ad *Fuliacenses* Duces pergimus. Invenio in *annalibus Episcoporum Leodiensium*, quod *BALDERICUS* filius *Comitis Montensis* fuerit 15. ibidem praesul & Doctor insignis circa annum Dn. 956. deinde quod 19. Episcopus ibidem *WOLBODO* Legum Doctor, & filius *Montensis Comitis* circa annum Domini 1018. fuerit, unde constat antiquitas veneranda horum de Berga Principum.

ILLUSTRISSIMORUM
DE
BERGA,
Vel De
MONTE DUCUM

In Westphalia Res Gestæ, Historiæ ac Acta quædam,
congesta & descripta ex diversis Chronicis,

In gratiam & ad honorem

ILLUSTRISSIMI & LECTISSIMI PRINCIPIS ac DOMINI,

Domini WILHELMI,

Ducis Juliæ, Cliviæ & Bergensis excellentissimi, &c.

Provincia Westphalica Gubernatoris optimi præstantissimique, & patria patris
benignissimi & longe colendissimi

per

HERMANN. HAMELMANNUM, Lic. Theol.

LECTORI S.

Si hic non omnes vel singulas historias Ducum Illustriss. de Berga referrem, vel non eo ordine, quo debebam, id mihi peto reverenter ignosci ab omnibus. Quæ investigatione & observatione quadam cognoscere & reperire potui, huc retuli ita ut inveni. Nec spero Illustriss. & cordatiss. Principi, Duci Juliæ & de Berga, &c. ista, quæ ad laudem Illustriss. suæ Cels. proavorum & majorum spectant, (quanquam nihil sit ab omni parte in ullo homine beatum, quin aliquid vitii habeat habueritve) aut etiam cuiquam alii, contraria fore. Si qui plures habeant Westphalicas historias vel de hoc Ducatu, vel de aliis ditionibus Westphalia, istas velim ab eis edi; interim precor, ut meum laborem bono animo in gratiam prædicti optimi Principis & ipsius Ducatus Bergensis congestum boni consulant pii, & nihil in malam partem interpretentur, quoniam gloriam patriæ Westphalicae quero & pro mea tenuitate illustrare cupio.

Anno M D LXV.

Q q q

Incli-

Inclyto & Illustri Domino,
Domino FRANCISCO, Comiti de Waldeh / &c.
 Suo Domino Clementi;

Nec non

Nobilibus & prestantissimis Dominis,
Domino WILHELMO de Bardenstedt /
 Domino de Hardenberg / Marscallo, Consiliario, & Sacerdote
 in Sollingen / &c.

AC

Domino GERHARDO de Waldborg
 dicto Slynfern /
 Palatii Magistro, Consiliarioque in Ducatu Bergensi, &c.

Atque

Clarissimo consultissimoque viro Domino Doctori J. U.
EGIDIO MOMERO,
 Doctiss. Consiliario Illustriss. Principis Juliae & Bergae, &c.

Tum quoque

Humanissimo & integerrimo
JOHANNI BRIELLENSI,
 Scribae Provinciali ditionis Bergensis, &c.

Suis Dominis observandis & colendis,

HERMANNUS HAMELMANNUS, Licent. Th.

S. D.

K Rantius libro X. capite 39. Metropolis scribit de RUPERTO *Metrop.*
 Dn. Wilhelmi Ducis Bergensis quondam primogenito, *(cognate)*
frater erat Adolphus ille bellicosus) tunc electo in Episcopum Pader-
 bornensem, quod non solum multis variisque virtutum donis praeditus, & in
 rebus gerendis dexterrimus fuerit juvenis ille Heros supra senum caucius
 prudens & sagax; verum etiam adeo amatus omnibus ex aequo subditis propter
 eximias corporis & animi dotes per totam ditionem Paderbornensem, ut
 Ruperto peste sublato, nunquam in ullius hominis funere tantus & simul

tam inquam vehemens uniuersorum luctus sit alias visus, quam in istius Incliti & Excellentiss. Herois sepultura. Hæc certe est magna laus de Ruperto Duce Bergensi. Quanto autem rectius multa majora encomia de Illustriss. Excellentiss. & Clementiss. Principe vestro Domino, Dn. WILHELMO, hodierno Duce Montis, &c. Qui quoque ita omnibus virtutibus affatim & cumulatiſſime illustratus est, & dici & scribi deberent, quum ipse etiam tantopere ab omnibus non solum subditis, sed simul reliquis celebribus in Westphalia, imo per totam Germaniam uiris ametur, diligatur & summa reuerentia colatur propter præstantissimas animi dotes & Heroicas Christianasque virtutes, quibus uere pie pollet, ut non credam alium quemquam Principem uirum ita tam ardentem posse à subditis & simul vicinis, adeoque etiam exteris hominibus amari & coli. Ut igitur illum ipsum Principem, cordatissimum Heroa ac Dominum, Dn. Wilhelmum, Ducem Julia, Clivia & Bergensem, &c. ut patrem patria diu seruet in columem, ardentibus rogemus uotis ab aeterno patre Domini nostri Jesu Christi. Ego quoque hujusmodi uotis piorum adicio meas etiam preces, & opto: ut filius Dei noster Emanuel regat, gubernet & conseruet illius Cels. cui eandem commendo orationibus meis & ardentem peto, ut ipse in perpetuum adsit. Hæc ad V. Cels. & Excell. præfari uolui, & spero, nostra qua collegi, & quibus res præclare gesta Ducum Bergensium obiter, ut a me reperia sunt, describuntur stilo rigido & rudi, (interim ut desint uires tamen laudanda est uoluntas) fore non ingrata excellentissimo Principi, hodierno Duci Bergensi, Dn. Wilhelmo. Cum autem T. Cels. illustris & generose Comes istius optimi & laudatiss. Principis & cognatus & Consiliarius sit & nunc sedes in Ducatu Bergensi habeat: Tum quoque Nobiles Domini, Dn. Mareſcalle ac Dn. Palatii Magister in eadem ditione, V. Excell. præcipuas & primarias dignitates obtineat: denique uestra etiam Dig. doctissime & consultiſſime Domine Doctor isttus celeberrimi Principis Bergensis consiliarium clarissimum agat, atque tua simul H. Egregie Domine Scriba Provincialis curam habeat istius Westphalicae Provincia, de cujus antiquitate aliquid hinc inde collegi (ut sum rerum Westphalicarum: tanquam amans patria, studiosus) merito V. Cels. Excell. & Dig. hic inscribitur labor noster qualiscunque quem ideo ex diuersis scriptis simpliciter & rudi Minerva congeſſi in gratiam illustriss. & potentiss. Principis uestri, ut in uno opusculo extarent quædam certa & præcipua historica Ducatus Bergensis, eaque uestratibus offerrentur collecta quæ de maioribus optimi Principis Guilhelmi, &c. eorumque rebus præclare gestis in diuersis Chronicis iisdemque non cuius obuiis leguntur. Ista inquam ut reperi collegi tumultuanter, & sine ornatu uerborum huc repositi.

sui. Cur autem illa V. Cels. & Excell. Dignitateque dedicerentur, plurimum in causa.

T. Cels. Inclite Comes nomine integritatis, candoris, pietatis ac benevolentie plurimum commendatur, & eadem dicitur has virtutes reipsa exercere, imo quam bene erga studiosos doctos peritosque sit affecta, simul satis aperte declarat, cum nunc apud se liberaliter foveat industrium & præstantem virum D. Wendelinum Colmacherum, quondam V. Cels. patrum Cancellarium peritum & eximium, ejusque consilio libenter hodie utatur, atque venerandum & doctissimum virum D. Petrum Loo disertum Evangelicarum assertorem in ista regione, &c. sibi ministrum habeat, taceo alios. Eiusmodi factum erga me ut V. Cels. habeat reverenter oro.

De vestra quoque humanitate, rerum usu, gravitate, experientia, iudicio, consilio, studio, fide & aliis dotibus nobiles Dni. D. Marefcalle & D. Platii Magister multi prædicant, ut his commotus V. Excell. præterire non tuerim. Quod ad T. Dig. attinet clarissime D. Doctor, tanta eruditione, acumine, ingenio, scientia & gratia polles, ut ego merito cum admiratione & observantia quadam hac offeram corrigenda, examinanda & iudicanda T. D. quæ cum clarissimo & literatissimo D. Francisco Fabricio, Rectore Scholæ celeberrimæ Duffeldorpiæ, homine Ciceroniana eloquentia laude excellenti, ita in historiis versata est, ut nemo magis. Ita quidem & tam suavis scribis Domine Doctor carmina, ut tota Antiquitas, & ipsæ etiam Ovidius tuam illam felicissimam venam stupore quodam admiratus fuisset, ita etiam & tanta dexteritate consilia tractas & in Juris prudentia versaris, ut nemo possit dexterius, ita religionis nostræ negotium tueris, ut nemo te fidelius. Ambiens igitur tuam amicitiam, hæc volui tibi viro absoluta doctrina prædicti simul inscripta esse, ut & illa corrigantur & ego tui patrocinii favore fruatur. Tua postremo humanitas, optime & ornatissime Scriba Provincialis, nulla etiam propter sinceritatem, benevolentiam, pietatem & præstantiam commendatur, hinc est quod te reliquis apposuerim.

Habetis causas dedicationis Inclite Comes & simul celebres Domini. Et quidem debebam esse copiosior in encomio & Vestra Cels. Excell. & Dig. de exornanda, cum ex multorum sermone, tum vero imprimis prædicti Domini Petri Loo viri eximii & humanissimi perceperim, quid de vobis sit sentiendum, sed vino vendibili non opus est suspensa hædera. Valeat V. Cels.

Excell. & Dig. in Christo, cui me commendo. Calend.

Januarii Anno 1565.

Primo COMITUM deinde
DUCUM de MONTE vel BERGENSIUM

quædam gesta, acta & historiæ ex diversis Chronicis
observatæ, & primo ex *Krantio*.

Krantius libro 4. cap. 2. *Metropolis*, EGEHARDUS, Marchio
Mistensis, vehementer aspirabat ad regnum festinans in *Duss-*
feldorp/ ubi audivit Principes conventuros, &c. Ergo tunc post
Orthonem III. demortuum fuit urbs *Dusseldorpiæ* clara.

Libro 10. cap. 39. *Paderborna* fit ex provisione Papæ primogenitus *Wil-*
helmi Ducis de Monte Rupertus Præsul, cui antea provisum erat de *Ecclesia*
Pataviensi ad Danubium, unde durum bellum ortum est, nam erat, quem
Duces *Austriæ* efferebant ad illam, & contra pro *Ruperto* stabant *Du-*
ces Baviaræ, cognati ejus. Sed *Rupertus* jam *Paderbornam* transla-
tus, deserit alteram *Ecclesiam*. Quindecim menses transferunt ante-
quam ille veniret *Paderbornam*, sæpe vocatus à Capitulo suo. Per
ejus absentiam excitati raptores, incendiarii, homines inquieti, quo-
rum patronus erat *Fredericus de Patberg*/ junior; atque cum *Gerhardus*
de Spiegel/ alias Præfectus *Ecclesiæ* ad tutelam nimis improvidus esset,
captus est, atque postquam novi capitanei opponerentur hostibus, &
ipsi capiuntur. Novus electus veniens tandem, de manibus *Frederici*
Padbergici soluta pecunia, quam iste impenderat, recipit arcem *Drin-*
genberg/ atque cum *Fredericus* videret se administratione arcis destitu-
tum, nec esse liberum exercere veterem quæstum, cum multis com-
plicibus, qui sibi nomen indiderant *Bingheler*/ quod fustes argenteos
adpectus præferabant, insidiati sunt *Ruperto*, ipsique hostilia nuncia-
runt: Sed vicit, stravit & cepit illos *Rupertus* numero 78. cum capita-
neo. Hinc statim alii hostes perterriti veniam petiere, ut *Herboldus*
Brobecke/ ante cujus arcem in obsidione ictus prædecessor *Simon de*
Sterneberg interierat, & *Conradus Spiegel* liberatur. Quos igitur *Simon*
Episcopus subigere non potuit, facile obediens reddidit *Rupertus*. In-
terim cum adhuc secundo nova moliretur *Fredericus Patbergicus*, & ju-
ramentum præstare juxta promissa recusaret, imo amicitiam denuo
renunciaret *Episcopo* *Ruperto*, mox arcem *Frederici*, cui fidebat cin-
xit, interim in obsidione strenua bellicosus *Rupertus* peste moritur.

Libro 10. cap. 50. Uno intercedente *Joanne de Hoya*, qui transla-
tus est ad *Hildesimensem Ecclesiam*, eligitur statim victoriosi *Ruperti*
de

de Monte frater *Wilhelmus* juvenis octodecim annorum Paderbor-
nae, &c.

Idem libro II. cap. 10. *Wilhelmus de Monte Dux*, admissus Praefili,
exercuit singulares inimicitias adversus *Henricum de Ore*, qui arce
Ravensberg à Germano fratre Domini *Wilhelmi* Domino *Adolpho* Co-
mite de *Ravensberg* tenuit obligatam, dum ad partes Rheni proficisce-
retur patri ac filio suppetias laturus, ab eodem Henrico in quadam vil-
la, ubi *Wilhelmus* cum suis requievit, nocte captus est 27. mensis
Octobr. sed fuit illorum natalium Episcopus, ut se de manu militum
viri facile eriperet. Item libro II. cap. 16. Hic *Wilhelmus* vicit *Comitem*
Speigelberg & oppidanos de *Hamelen* gravi pugna: Et coegit *Domini* de
Lippia *Simonem* & *Bernhardum* filium, moto in illos bello, ut ab illo ho-
magium sulciperent. Ibidem cap. 17. & 18. Interea eligitur à quibus-
dam canonicis in Episcopum *Coloniensem* *Wilhelmus*, alii qui *Boni-*
erant eligunt *Theodoricum de Morsa*: interim *Theodoricus* impetrata
consecratione & occupatis arcibus graviter pugnat cum suis contra
Wilhelmum: mox se quoque subtrahunt *Wilhelmo Paderbornensi*,
quos serio reformatione quadam corrigere cogitabat & submitunt se
quoque isti *Theodorico*. Ita *Wilhelmus* vidit se undique circumven-
tum: interim cogitat de conciliando novo Archiepiscopo *Theodorico*:
Quia sacris initiatus non erat, Neptem ex sorore Archiepiscopi filiam *Comi-*
ris de Tecklenborg accipit conjugem, factus ita Comes in *Ravensberg*: Nu-
ptiæ celebratae sunt in arce *Ursberg* &c.

Lib. 6. cap. 48. *Saxonia Krantius* ait: *Philippus* *Coloniensis* mercato-
res quosdam de *Dusberg* per suam diocesim transeuntes rebus lecti
nudari, quod vectigalia & solita jura non solvissent. Nudati quarimo-
niam apud regem *Henricum* deponunt, qui missio nuncio jubebat rediti
spoliatis sua, Archiepiscopus legitimas causas prætendens non paruit:
iterum mittitur ad illum nuncius de restituendis ablatis, sed redit in-
anis: tertio sub obtentu gratiæ præcepit Imperator adempta restitu-
tandem acerbius in Regem stomachans apud ipsum malam impetravit
gratiam, &c. Ergo tunc fuit urbs *Dusberga* clara.

Historici de Genealogia Ducum de Berga variant: Aliter de illis
refert Doctor *Munsterus* in sua *Cosmographia*, aliter *Coloniense Chronicon*.
Ego & D. *Munsteri*, & *Chronici* *Coloniensis* verba ac sensum appo-
nam aliorumque subjungam opinionem. Etsi dicat *Munsterus* quos-
dam esse, qui putant Comitatum *Bergensem* initium habuisse, cum
Her-

Henricus Leo ejiceretur à Frederico Barbarossa primo ex Westphalia; tamen primo loco ponit hanc historiam, quod sub Henrico I. qui Auceps dicebatur, erecti sint Comitatus de Altena & Berga à duobus fratribus, quos & Comites Casar creavit & istis donavit locis anno 924. Ita autem Bergensium Genealogiam numerat titulo de Ducatu Bergensi Dominus Münsterus, ADOLPHUM quasi primum, deinde ex linea descendenti ab illo hos recenset ENGELBERTUM, ADOLPHUM, ADOLPHUM ENGELBERTUM & ADOLPHUM, qui cum careret hæredibus, ipsius ex sorore nepos GERHARDUS, de Gillsch Comes, factus est successor & hæres Comitatus Bergensis: cui in utroque Comitatu succedit filius WILHELMUS, deinde GERHARDUS, postea WILHELMUS, qui rursus genuit WILHELMUM primum Ducem Julia & Berga, atque quoque Geldria, &c. Huic succedit frater REINALDUS, qui mortuus est anno 1423.

Bergensis Comitatus erectus est in Marchionatum à Carolo IV. Cæsare, deinde in Ducatum mutatus est à Wenzelao filio Caroli IV. &c. Sed melius mihi supputare videtur idem Münsterus præcedenti tractatu, titulo de Ducatu Juliacensi Genealogiam Bergensium Ducum, cum inquit, Mortuo REINOLDO ultimo istius linea Duce Julia & Geldria anno Christi 1423. vidua nupsit defuncti mariti sui Reinoldi cognato ADOLPHO Bergensi, & is per nuptias ita factus est Dux Julia & Berga, cum autem Adolphus moreretur sine hæredibus, succedit frater WILHELMUS, cujus filius GERHARDUS utrumque Ducatum obtinuit, ex quo natus est WILHELMUS, qui unicam & hæreditariam suam filiam elocavit anno 1496. Duci Clivensi JOANNI, &c.

Ex Chronico Coloniensi quædam excerpta de rebus, Historiis gestisque DUCUM BERGENSIUM.

THEODORUS primus ejus nominis Comes de Berga, Episcopus 47. Coloniensis fuit per annos sex: atque erat in initio optimus Præsul, postea mutato animo populum paulo gravius vexavit novis exactionibus, deinde excommunicato Ottoni IV. Saxoni Imperatori adhaesit: Ita per Celestinum (forsan Scelestum) IV. missis Legatis Coloniæ depositus est Theodorus, atque unus legatorum fuit Syffridus Moguntinus Præsul. Interim ex ditione Coloniensi numerabantur ei 40. marca quotannis.

In istius locum eligitur ENGELBERTUS I. Comes de Berga anno 1215. (cujus mater fuit Comitissa de Geldria) factus 48. Episcopus Coloniensis: is erat in Præsulatu per annos decem sub Ottone IV. & Frederico II. Idem

Idem Episcopus erat homo miræ pulchritudinis, & propter Heroicæ virtutes apud multos clarus, & gratus Frederico II. interim misere in itinere cum iret ad consecrationem *Ecclesie Smelmensis* occiditur à *Frederico Comite Isenbergico*, qui etiam hoc nomine damnatus per *Casarem* dedit pœnas sui latrocinii, rotatus *Colonia*.

CONRADUS de *Hoesleden* Archiep. Comes ultimus illius Comitatus (qui istum assignavit Ecclesiæ suæ) adjutus à civibus *Coloniensibus* forte struxit propugnaculum insignitum quindecim turribus *Twitii*, ex quo plurimum damni dedit *Comitatu Bergensi*: interim Comes fortiter opposuit: postea est pacificatio inter ipsos facta.

Cum cives *Colonienses* dissidentes à suo Episcopo, feliciter contra eundem pugnarent, jam exparta victoriæ facti insolentiores, magno numero elapsi ex urbe, & trajecti per *Rhenum*, vi quadam voluerunt ligna ferre potenter ex *Comitatu Bergensi*, cujus Dominus *ADOLPHUS* adjuverat Episcopum: Advenientes turmatim cives excepit Comes cum quadringentis equitibus, qui tantum civium numerum vehementer straverunt, quia 50. ex civibus perierunt: alii cito regressi sunt per fugam ad *Rhenum* ut navigio redirent ad suos. Interim pœnituit *Senatum* populumque tantæ stragis, ideo potenter fere omnes cives sunt egressi armati, ut ex loco, ubi 50. perierant, adferrent funera: eaque deferrent in urbem, quod ita factum est.

Engelbertum II. Dominum de Valsenburg Episcopum si cepit *Comes Juliacus* & captivum tenuit per annos semiquatuor, &c. ut hoc obiter inseram, etsi à *Westphalia* alienum.

Cum *Sifridus de Westerburch* Comes eligebatur in Episcopum s. erat etiam qui sua vota dabant *Conrado de Berga Comiti*, sed alter consecutus est pallium à *Papa*. Hic *Sifridus* multum damni *Juliacensi* terra & *Bergensi* dedit eoque adegit *Bergensem*, ut destruere cogeretur extructæ munitiunculas in *Molsheim* & *Moinheim*.

Cum Dux tunc adhuc *Comes Bergensis ADOLPHUS* esset proximus heres tunc defuncti sine liberis Ducis *Limburgici*, emit ab illo omne sibi in istum Ducatum *Joannes Brabantinus Dux*: cui se tunc opposuit *Ricoldus Comes Geldria*, putans sibi nomine uxoris deberi istum Ducatum, qui mox vi incepit urbes ac arees istius Ducatus occupare. Cum autem respectaret ad bellum, adjunxit sibi in societatem *Geldricum Episcopum Coloniensem*: *Brabantinus* vero prædictum *Bergensem*, *Walramum Juliacum*, *Everhardum Markicum Comites*, item civitatem *Coloniensem*.

Episcopum Leodiensem, &c. aliosque in auxilium sibi vocavit. Cum autem ad arma ventum esset, instructa acie diu utrobique pugnarunt, tandem captus est Comes Geldriae & Coloniensis Praesul Sifridus: atque ut sibi praedae loco detinuit Coloniensem Adolphus Bergensis, ita Geldria Comitem tantisper vincitum duxit Brabantinus, donec remitteret omnem actionem, quam habuit in Ducatum Limburgicum: Cum autem à Coloniensi captivo exigeret saepe proprietatem ditiunculæ Bensburgicae & terræ dictæ den Muspath usque ad Rhenum, & jus domini circa Rhenum usque in Siburg Bergensis, modo vinculis liberari cuperet, tamen maluit ille Praesul per septennium harere in vinculis, quam hoc concedere. Tandem diuturnitatis vinculorum pertæsus concessit petita Comiti, impetrato etiam capituli majoris consensu. Rebus igitur confectis dimittitur Episcopus: Sed ille non spiritualiter, Episcopali more, verum proditorio egit cum Comite. Nam cum armatos quosdam equites subornari ex suis clam curasset, voluit ut isti latitarent Tuwiii, donec ille veniret, & tunc prodirent jussaque facerent: interea Praesul persuaserat Comiti, petieratque ut ipsum deduceret usque ad Rhenum: Utebatur hoc argumento: Postquam omnia sint jam tua mi Comes ab hac parte Rheni; honeste feceris si me tanquam novus Dominus ex arce Bensburgica deducas, donec ad meos redeam. Infelix Comes ita persuasus & nihil mali suspicans deduxit exiguo equitatu Episcopum, & cum eodem pervenit Tuwitium, ubi statim evocantur armati præter expectationem Comitis, qui mox prodeuntes apprehendunt Comitem, & captivum ducunt citra virorum militarium & generosorum morem. Nam præter fidem datam & non solum sub induciis, sed in ipsa concordia transactione & ratificatione, cum nihil hostile suspicaretur Comes, nedum eidem bellum denunciatum esset, proditorie, flagitiose, fraudulenter & perfide, non in campo more militari, bonus Comes capitur ab isto Episcopo, qui non Episcopaliter, sed plus quam Tyrannice, imo Phalarice & Cambyfiano more tractavit captivum Comitem excarnificando, donec tandem periret Bergensis, qui tamen saepius in tantis tormentis restitutionem omnium eorum, quæ ei Coloniensis concesserat, obtulerat, & supplex veniam petierat, sed frustra. Nam corbi vel cavea ferrea, quæ erat linita melle, nudus includebat Comitem, & ita in media æstate ad solis ardorem sub meridiem cruciandum muscis saepe tradebat, donec misere periret. Hæc sunt opera Archiepiscopi sancta, talia olim exercuit in Westphalia ejus prædecessor Philippus: simi-

lia, productis in Westphaliam Bohemis, ejus post sequentia temporum successor perfecit *Theodoricus de Morsa*. Atque ita illi reverendissimi Patres declararunt, quomodo sint sancti & misericordes, &c.

Cum Episcopus Coloniensis *Henricus de Birenberg* Episcopus *LIV.* multum daret damni *urbi Coloniensi ex arce Bruell* convocatis Colonienses potentibus cogitarunt de obsidenda ista arce ex consilio amicorum. Ita accidit, ut ope *Joannis Bohemi regis, Comitis Hollandici Wilhelmi*, item *Joannis Comitis de Hennegarwe* *Gerhardi de Gulich Comitis* & *Adolphi Comitis de Berga* &c. cingerent per quatuor menses arce-
lam, Sed elapsis 4. mensibus amicorum interventu res est composita.

Cum *Ludovicus Palatinus* esset Imperator & Romam proficere-
retur, erant illi socii *Wilhelmus Juliacus*, *Theodorus Clivensis* & *Thoma-
rus de Berga* Comites.

Adolphus de Marka Comes primo *Monasteriensis* & postea *Coloniensis* Archipræsul factus, cum non esset initiatus sacris, & tunc vacante *Clivensis Ducatus*, impetravit in feudum à *Cesare* istam ditionem, & resignavit Archiepiscopatu, ductaque in uxorem filia *Comitis vel Ducis de Berga* duos genuit filios *Clivensis* ditionis hæredes.

Sub *Carolo IV. Bohemo* factus est Dux *Wilhelmus, Marevianus* antea creatus ex *Comite de Gulich* sub *Lodovico IV. Palatino*, ut hoc obiter annotem.

Postquam *Juliano Duci Wilhelmo* indiceret bellum *Joannes Brabantinus* ex jussu *Cæsaris Caroli IV.* ut dixit, propter negligentiam in regniis viis defendendis à latrocinio, commissam, & magnam armatarum militum & equitum copiam ex *Gallicis, Hispanicis, Flandris, Leodiensibus, Lotringicis & Brabanticis* populis conduceret; providit etiam sibi *Wilhelmus Juliacus*, & socium sibi adjunxit suum cognatum *Comitem Bergensem* & alios quosdam *Westphalicos Dominos*, qui instructissimi venerunt ad pugnandum pro *Guilielmo Juliano*: vocaverat quoque *Eduardum* affinem *Ducem Geldria* (cujus sororius erat) in auxilium, sed is sponsalibus & nuptiis novæ sponsæ *Hollandicæ* occupatus, tardius venit: cum igitur mora nulla negotium posset, protrahi, & jam in ditione *Juliana* cum suo exercitu fixisset pedem *Brabantinus* in loco *Baeswylre* objecerunt sese illi cum suis *Juliacus Dux & Bergensis*, & diu fortiter pugnarunt anno 1371. pridie *Bartholomæi*, tandem hostium multitudine victi fugere coacti sunt: & sic aufugit statim nulla interjecta mora *Bergensis & cives Durense*: Dum iste ita aufugeret, & in mo-
ru

tu & periculo hæreret *Juliacus*, quia & suos fatigatos ac propediem victos, hostemque jam suam ditionem occupare potenter videret, en præter expectationem ipsius advenit subito eo ipso die cum instructa acie affinis *Eduardus* (qui nuptiis & sponsa relicta in *Hollandia*, celeri cursu ad suos rediens, cito contractis copiis, opem sororio ferre voluit) *Dux Geldria* (erat enim ex *Comite Dux* jam quoque creatus sub *Ludovico III.*) *Adventantibus Geldricis*, qui edebant sermone se *Geldros* esse, resumptis viribus fortiter denuo pugnarunt *Juliaci*, & quia recentes erant ad pugnam *Geldrici*, res ipsis optime cessit. Cum autem populus militesque *Brabantini* ex prioripugna fere fessi & defatigati essent, facile superati sunt: Quare ex *Brabantini exercitu* periere *quadringenti equites*, expeditibus autem multa millia desiderata sunt: nam 8. millia virorum dicuntur in isto prælio vitam cum morte commutasse. Captivorum duo millia erant: captus est ipse *Brabatinus*, & alii quidam *Comites* vel fugerunt, vel occisi sunt. In die vero *Bartholomæi* cum animi causa post partam victoriam exiret eques *Dux Geldria*, est à quodam *Hermano Zeers* telo perfoffus propterea, quod illum suspectum haberet adulterii commissi cum sua uxore. Ita sponsa *Hollandica* & vidua & virgo mansit. Hinc in aulico vestitu famulis distributo hæc verba pingi curavit. *Godt sy ydt geklaget/ dat ic bin Wedwe und Maget/ &c.* Cognita tam celebri victoria sui cognati præter spem, se illico *Bergensis* confert ad locum *victoriae*, ut participem se prædæ faceret. Verum ibi est male exceptus & tractatus ab uxore *Wilhelmi Juliaci*, quæ ipsum fugitivum & pusillanimum inculayerat, als daß er wäre ein *Eppelmenger/ unde nicht ein stritbar Mann*. Ita reversus domum *Bergensis*, evocatis suis produxit exercitum in terram *Juliacam*, ibique plurimum nocuit subditis, cui se opponere noluit *Wilhelmus*, quia sciebat ignominia à sua uxore præter decorum affectum esse.

WILHELMUS Comes de *Berga* per *Wenzeslaum* Regem Romanum & *Bohemiae*, creatus est *Dux* anno 1389. Quo tempore etiam *Comites Morsenses* incendiis damnum dedere *Bergensibus*.

Anno 1397. pugnavit *Dux WILHELMUS de Berga* cum suis ex forore nepotibus *Adolpho* & *Theodoro Clivensibus Ducibus* & *Comitibus de Marka*: cum autem primo ei inclinasset victoria, tamen adventu *Wesaliensium* facti sunt animosiores *Clivici*, atque ita straverunt *Bergenses* capto avunculo & multis aliis Heroibus & nobilibus, inter quos erat *Dux Juliacus*, Comes de *Solme* & *Sein* Dominus de *Hinsberg* Dominus de *Rifferscheidt* &c.

Sequenti anno progressus est alter fratrum *Theodoricus in Ducatum Bergensem*, & obsedit *Erverveldam* oppidum, ubi ictus globo per 14 Martii hora secunda pomeridiana.

Anno eodem 1398. die Maji 15. eripuit *Clivensibus* potenter & invasit arcem *Wienburgh*/multis bonis instructam, *Adolphum Ducem Bergensis, Wilhelmi filius*, qui quoque postea in Septembri arcem *Leuvenburg* cepit.

Diximus *Theodoricum Clivensem*, qui erat *Comitatus Markensium* possessor, periisse in oppugnatione oppidi *Erverveldensis*, itaque eandem vindicaturi *Markenses* progressi sunt anno 1399. maxime mense 15 Maji in *ditionem Bergensem*, ibique incendiis & incursionibus vehementer devastarunt pagos, & munitiunculam *Molenheim* vicerunt.

Anno 1400. *Bergenses* astutia quadam & bellico stratagemate vaserunt oppidum *Siborch*/ubi statim oppidani cogebantur dare fructum Duci *Bergensi*, quanquam ex arce & caenobio ignitos in oppidum immitteret globos Abbas, ut fere exire cogerentur hostes.

Eodem anno cum Dominus de *Hensberg* fieret quoque possessio & Dominus in *Leuvenburg*/hostilia eidem denunciavit *Bergenses* qui cum per biennium diu ibi *Hensbergico* damnum & varia incommoda intulissent, tandem multis captivis ex subditis *Hensbergici* abductis descendit is cum *Bergensibus* in aequas condiciones & petit pacem.

Anno 1403. cepit patrem *WILHELMUM de Berga Adolphus filius* & invasit regionem, tradito patre custodiae in *Muvenberg*. Sed eodem anno *Heuricus ab Der*/ consiliarius *Episcopi Coloniensis Frederici de Carmeden*/ & hostis *Adolphi* praedicti, astu quodam liberavit patrem *Wilhelmum*, quem sistebat *Coloniensi Praesuli* in *Sons* oppido, ex quo illum honorifice exceptum deduxit *Coloniam Praesul*. Interim mater *Adolphi, Wilhelmi uxor*, quae erat soror *Ruperti Palatini*, tunc *Carolus* abierat illico *Heidelbergam* ad fratrem Imperatorem & ipsi conquesta erat de petulantia filii. Ita *Adolphus* hanc Imperiali notabatur, sed in terventu cognatorum reconciliabatur postea patri filius, qui obtinuit praeter *Comitatum Ravensburgicum* etiam eam *Ducatus Bergensis* partem, quae a *Wippera* flumine versus hanc regionem sita est.

Nobilis quidam Dominus *Arnoldus de Vest*/ ditionis *Bergensis* filia denunciavit civitati *Coloniensi*: (quae ejus filio caput amputaverat) atque cives passim hinc inde proficilcentes cepit, spoliavit & itinerantibus atque *Rheno* navigantibus *Coloniensibus* multum nocuit, ut

nusquam fere tuti essent ipsi. *Senatus igitur facta confœderatione cum suo Episcopo Frederico de Sarwedem bellum Bergenſi Duci & isti Domino Arnoldo indixere anno 1404. atque isti confœderationi se quoque adiunxiffe legitur Wilhelmus pater* (quia nondum forſan filius erat reconciliatus patri) *ejusque filius ejusdem nominis Wilhelmus Episcopus Paderbornensis, tum etiam Comes de Neurvenar / quorum insultus fortiter sustinuit Adolphus, ut erat animosus. Nam etſi suburbanas domos oppidi Rattingenſis & castrum Domini Arnoldi de Deſt & vicinos pagos exurerent, tamen oppidum non ceperunt. Sed occupato Sollingo oppido per dies novem graſſando hæſerunt in iſta ditione, & cum oppidum Wippervordum invaſiſſent, ſperabant quoque ſe arcem occupaturos & invaluros, verum illa ſpes ipſos ſefellit, quoniam ex ea in hoſtes oppidum occupantes tela ignita mittebat quidam peritus artis bombardaria dictus Crommer / ut exuſto oppido exire cogerentur hoſtes.*

Anno 1406. depositis hoſtibus pacem inierunt diſſidentes, & Dominus *Arnoldus de Deſt factus eſt locum tenens nomine Præſulis in Comitatu toto de Arnsberg / quanquam iſtius Domini Oeſtii filius poſtea primum autorem occiſi fratris apprehenderet in Molheim / & cum exigeret ab eo ingentem pecuniæ ſummam, quam iſte nec voluit nec potuit numerare, eſt ab illo ſuſpenſus. Idem minabatur reliquis Colonienſibus Arnoldi filius.*

In Concilio Conſtantienſi, tertio die ante Philippi & Jacobi feſtum, eſt Adolphus Clivenſis inter reliquos hætenus Imperii Comites pene primarius anno 1414. creatus in Ducem per Sigismundum Caſarem, ut hoc obiter aſcribatur.

Quanquam in priori cum Colonienſibus tranſactione fides data eſſet à capitulo Metropolitanò, *Adolpho Bergenſi Duci de habenda ratione ſui fratris, quando moreretur Fredericus jam ſenex Episcopus Colonienſis, ut iſte aſſumeretur, tamen quidam hujus promiſſionis obliti elegerunt prioris Frederici ex ſore nepotem Theodorum de Morſa, illaque electio fiebat Bonna, ubi etiam hic erat Præpoſitus. Hinc ortæ ſunt maximæ diſſenſiones inter Morſenſes & Bergenſes. Theodorus conſequitur Papalem conſecrationem, & cum illi potiſſimi maxime faverent, obtinuit quoque facile præcipuorum oppidorum & caſtrorum poſſeſſionem ſemel impetratam, cui etiam ſe civitas Colonienſis ſubjecit: Interim ſe ei fortiter oppoſuerunt Bergenſes Duces, fratres Adolphus & Wilhelmus, qui erat Paderbornæ poſtulatus, ut vocant: Nam anno 1415. con-*

junctis sibi Clivensibus pugnarunt fratres isti fortiter contra Morfenses
 novique Episcopi milites circa oppidum *Siborch* / quanquam infelici-
 ter. Habuit tunc forte praesidium in *Mosheim* *Dux Bergensis*, cui con-
 trarium & aequae forte opposuit extructum magnis impensis in *Nyle*
Theodoricus Coloniensis, atque ex utroque praesidio armis, excursioni-
 bus, & ictibus bombardicis utrique sibi multum damni dedere. Tunc
 adornabatur quoque navis pugnae habilis dictaque est *Ovelgoke* ex qua
 nondum praesidium in *Mosheim* potuit everti. Imo *Joannes Dux Clivensis*
 & *Bergensis* fratres aliquando etiam in vicinia urbis *Coloniensis*
 cum in portu esset ista navis, invaserunt & spoliarunt eam, quam
 abducere non possent propter cives *Colonienses* adventantes magna
 copia. Interim in isto spolio & invasione perit praesens navis, & alii qui-
 dam graviter vulnerati sunt: contra ex *Bergensibus* etiam occubuit eo-
 dem tempore nobilis quidam ductor militum de stemmate *Nestradan*
 & quinque alii. Postea etiam bellum indixit *Bergensi Duci Senatus Coloniensis*,
 propter factam vim ad ipsorum moenia, quanquam nihil tamen
 adhuc in isto dissidio tentarent. Sequenti anno 1416. Excusserunt *Bergenses*
Tuwitium die veneris post Pascha, ut hoc pacto conatus *Theodoricus*
Episcopi impedirent, qui decreverat ibi contra *Bergensium*, novas
 munitiones extruere: Mox quoque trajecto *Rheno* sex milia equitum
 produxerunt in *Coloniensem* ditionem *Bergenses*, qui circa *Wellen* &
 in vicinis locis, rapinis & incendiis multa vastarunt, quia nemo se eis
 opponere potuit: Imo tanta tunc emicuit *Bergensium* potentia, ut omni-
 bus & ipsi etiam urbi *Coloniensi* esset formidabilis. Verum postea un-
 dique vocatis in auxilium multis Heroibus *Tuwitii* cepit potenter eri-
 gere & munire castellum vel praesidium *Prasul*, unde excursionibus gra-
 vis & molestus erat *Bergica* ditioni, quoniam jam aliquot millia arma-
 torum contraxerat. Et quanquam propter vim circa ipsorum moenia
 commissam minati fuerant *Colonienses* cives *Bergensibus*, tamen in-
 tanto Episcopi & *Bergensis* Ducis dissidio quievere illi, nec ulli se parti-
 dabant. Sapius autem evocati, admoniti & rogati ab Episcopo, sed
 da aure ista neglexerunt & audiverunt. Tandem multis precibus in-
 stitit *Theodoricus* Episcopus apud *Casarem*, ut ille bis terve minacibus li-
 teris eum *Colonienses* moverit, donec & ipsi, quod antea decreverant,
 nunc in effectum producerent, & se manifestos *Bergensium* hostes
 declararent.

Ita Episcopus auctus *Coloniensibus* civibus, castrum *Roitgyn* obse-
 dit.

dit & expugnavit, atque incendio funditus devastavit: Postea subornati erant tres juvenes à Bergensibus, qui succenderent clam quædam horrea domosque in Coloniensi urbe, quod factum est, ubi tamen quatuor ædificia tantum incendio peribant, reliqua restinguebantur: adulescentes vero incendiarii capiebantur & exurebantur Colonia: Venit autem quidam Cardinalis Coloniæ, qui tentavit dissidentes unire, sed unio nondum placuit Bergensibus.

Postquam autem in electione novi Episcopi *Jacobus de Sombress* Dominus & quidam de *Zummeren*, *Joannes Aventinus*, *Goswinus Quentini* Canonici vocem suam & suffragium ex priori promissione dedissent *Wilhelmo Bergensi*, & in ea sententia perstarent, capti sunt illi ipsi aut saltem posteriores à *Theodorico Morsensi* tunc Episcopo, & *Broyellensibus* vinculis traditi. Tandem venit *Romanus Imperator Coloniæ*, qui conciliavit *Morsensem Theodoricum Præsulem Bergensibus*, qui quidem ea lege susceperunt pacem, si liberarentur captivi Canonici. Cum igitur peteret liberari Canonicos Cæsar, respondit Episcopus, modo adhuc vivi sunt donabuntur pristina libertati, interim clam ille noctu festinanter, priusquam publicus Cæsaris nuncius veniret illos educturus, emissis cæleri tabellario ad suos, præcepit Canonicos captivos cito necari & in terram recondi.

Hæc est illa Episcopalis paternitas &c. Et tunc Cæsaris placatione sunt ita uniti Bergenses Episcopo, ut *Wilhelmus duceret in uxorem sororem Episcopi*, &c.

An. 1417. in Augusto maximum contraxit exercitum *Adolphus Dux Bergensis*, & illum potenter deduxit in viciniam *Ducatus Lucelburgensis*, hoc est, in ditionem dictam de *Bara*, quam uxori suæ & filio *Roperto* deberi ut veris & proximis hæredibus censuit: Verum adversarii ita omnem victum & quæ necessaria erant jumentis & hominibus, eodem in loco & vicinia, abstulerant & recluserant, ut propter vehementem famem & inediam perpeffam nihil præclare gereret ibi, sed domum regredi cogere: interim multi cum nihil nisi parum mellis reperissent in itinere, perierant ex suis: Imo postea circa an. 1424. rursus cum instructis copiis profectus erat ad occupandam illam ditionem, verum bonus Dux tunc pugnans incautius dicitur captus esse ab adversa parte.

Prædicto autem anno videlicet 1417. *Bergenses Coloniensibus molas duas* flumine *Rheni* duci & agitari solitas, incendio dejecerunt, deinde naviculas quoque duas vino onustas ad se transtulerunt; Hujus rei autem

rem censuerunt Dominum *Everhardum de Limburg* præcipuum Ducis *Adolphi Bergensis* Consiliarium.

Anno 1418. se suæ urbis declarabat hostem *Theodoricum Episcopum*, postquam nollent Præsuli omnes redditus, vectigalia & alia tributa concedere: Imo *Dux Julia, Geldriaque, atque Episcopus Treverensis* aliique vicini Electores stabant à parte Episcopi: *Bergensis* autem *Dux Adolphus* tum favebat Senatui, atque Principes quidam Saxoniae: Cum igitur *Colonienfes* cives exstruerent ædificarentque præsidium in *Tuwitio*, atque ului peterent a *Duce Adolpho* præstantiorem inter suas *bombardam* vel *tortum*, quò ex propugnaculo isto *Tuwitienfi* & urbem *molasq;* in libertas tuerentur, gratificabatur libenter urbi *Adolphus*: Sæpe autem persuasus & eò pertractus *Dux Julia & Geldria Reinardus*, ut se aperto Marte opponeret *Colonienfibus*, is quidem promittit, id se facturum tum demum, si videat alios Dominos quoque contra urbem suos procedere. Sed cum anno sequenti 1419. consideraret tres electores *Rheni Palatinum, Treverensem & Moguntinum* in expeditione fuisse, ut simul cingerent *Coloniensem* urbem, verum postea ipsos mutasse sententiam, mutavit & ille *Dux Reinaldus* animum, & factus est urbi *Colonienfi* amicus. Antequam hoc fieret, exierunt *Colonienfes* cum *Duce Bergensi*, atque pagum & arcem *Worem* incendio devastarunt: ita quoque occuparunt *Worst & Noetgin* nec eis resistere potuit *Theodoricus* Præsul: Illi interim non exiguum captivorum & jumentorum prædæque numerum reportarunt ex ista devastatione in urbem.

Mortuus est *Reinaldus* vel *Reinhardus Dux Julia & Geldria* an. 1424. sine hæredibus, & factus est possessor *Ducatus Geldriae Arnoldus Egmonti Comes*, verum *Juliensis Ducatus* per nuptias viduæ *Reinaldi* pervenit ad *Bergenses* anno 1426. ut mox latius explicabitur. Et cum esset urbs reconciliata Episcopo *Colonienfi*, est quoque redintegrata amicitia inter Episcopum *Theodorum* & *Adolphum Ducem Bergensem*, qui in gratiam etiam Episcopi conjunxit se cum multis aliis Heroibus exercitui *Gerhardi de Marka, Ducis Clivensis*, pugnantis contra *Adolphum fratrem*. Quod factum est anno 1425. deinde firmata est illa amicitia inter eosdem Episcopum & *Adolphum*, eaque imprimis aucta per ipsos: *falia*, quæ sua arte & industria promovit Episcopus, ut vidua *Reinaldi Ducis Juliensis* nuberet *Roberto filio Adolphi* anno 1426. itaque ea ratione fieret hæres terræ *Juliacæ*. Nuptiæ inter eos *Coloniae* solemniter celebratæ sunt, & copulatus est viduæ *Robertus* per Episcopi bene-

tionem. Et quamquam Geldria quoque heres esset non solum propter nuptias viduæ, sed propter consanguinitatem, quam cum Reinoldo habuit, tum quod feudum ejus terræ & ditionis jam à Cæsare impetrasset Robertus, tamen ei opponitur opera Clivensis Ducis & de Procerum civitatumque Geldriensis Ducatus consilio Egmontanus Comes, quem omnes Ducem salutant Geldriæ, itaque etiam isti in uxorem dedit filiam Dux Clivensis. Hinc orta sunt gravissima bella inter Bergenses & Geldrienses. Inter hujusmodi bellicos tumultus, cum per triennium gubernasset & occupasset Juliacensem terram ut Dux, Robertus natus Dux Bergensis, Adolphi filius, moritur sine hæredibus anno 1429. Unde est, quod retinere Adolphus pater & in posterum Duces de Berga ab eo tempore & titulum & ditionem Juliacensem, in qua tamen tunc partem habuit Joannes Dominus de Hensberg, qui cum aliis Nobilibus anno 1433. magis declinabat ad partes Geldriensium, & hoc efficiebat, ut se Geldrienses publicos facerent & declararent hostes Bergensium Ducum atque urbis Coloniensis: Itaque varia damna & mala ab utraque parte sunt ditionibus istis illata. Durarunt autem inimicitia istæ per quadriennium. Nam aperto etiam Marte produxit aciem contra Bergensem Ducem Adolphum Arnoldus Egmontanus Dux Geldria, cui se opposuit Adolphus Bergensis. Nam cum non satis fideret Juliacensibus equitibus & Nobilibus, petiit opem à Senatu Coloniensi, qui Adolpho in auxilium miserunt duo millia equitum satis armatorum: Cum autem Egmontanus cognosceret tanto numero advenisse Colonienses, clam aufugerunt Geldrienses, nec se audebant committere pugna: Ita acceptum tulit Adolphus Coloniensi Senatu Dominium Ducatus Juliacensis: quod tunc potenter invasit, occupavit & præsidio communivit, & ab eo tempore retinuit. Tametsi postea nunquam per integrum etiam triennium cessarent Geldrienses quidem nocere Juliacensibus & Bergensibus, attamen nihil solidi effecerunt: tandem anno 1436. induciæ factæ sunt inter Geldrienses & qui eis oppositi erant Bergenses & Colonienses per quadriennium.

Mortuus est anno 1439. Joannes de Loett, Dominus de Hensberg, qui paulo ante mortem fieri & creari curavit alterum filium in Comitem, alterum Episcopum Leodiensem, postquam jam ante in fata concessisset Adolphus Dux Julia & de Berga senex anno 1438. in Martio, Colonia in Abbacia Martiniana sepultus: qui propter frequentia bella multum æris alieni sibi contraxerat, multisque arces & dominia oppignoraverat.

rat. Vocatur in *successorem* & hæredem ex fratre *Wilhelmo* nepos *Adolpho* qui discessit sine legitimis filiis, GERHARDUS ex Comitatu *Ravensburgico*, cui fidem dant Proceres, Nobiles & Rectores urbium in utroque Ducatu *Juliacensi* & *Bergensi*, ea tamen lege, ut per quadriennium hæreret anguste in Comitatu *Ravensburgico* & se ex istius Comitatus redditibus sobrie veluti ipse fecerat pater *Wilhelmus*, (cujus sepulchrum etiam hodie *Bileveldia* conspicitur) sustentaret, donec redimerentur eximerenturque usuris arces, dominia, pagi, vectigalia & tributa in utroque Ducatu aliis oppignorata. Hanc conditionem suscepit *Gerhardus*, & postea quadriennio elapso ad liberas & opulentas vias regressus est.

Anno 1443. *Theodoricus Archipræsul* opem imploravit Ducis *comitatus Saxonie* & *Episcopi Leodiensis*, atque *Gerhardi Ducis Juliaci & Bergensis contra Clivensem Ducem*, quia istorum ope & præsentia obsessum ditum *Clivensem* dictum *Broich* / illudque expugnatum dedit *Bergensi* Duci *Gerhardo*.

Anno 1444. instructis duobus millibus & ducentis equitibus selectis hinc inde *Arnoldus de Egmond* / Dux *Geldriae*, cum fratre tunc possessore Comitatus *Egmontani*, progreditur in terram & ditionem *Juliacensem*, in qua tunc devastarunt & incenderunt XVII. pagos. Interim dum isti ita hærerent in ditione *Juliaca*, cito contractis equitibus & militibus ex utroque Ducatu & urbibus suis ad numerum 800. *Gerhardus Bergensis* & *Juliacensis* Dux se opponere statuit potentioribus hostibus: Ipse igitur primo satis animose aggressus est hostes jam regredientes, ut sua animositate reliquis adderet animum, sed aufugit *Geldriensium* Dux primo, & ex posterioribus hostium, qui tam subito fugere non potuerunt, sunt cæsi triginta, contractis curribus militaribus eorundem: captus autem est tunc frater Ducis *Geldrici* Comes *Egmontanus* (qui volebat se præstare virum) cum Nobili Domino *Joanne de Broichhusen* atque simul 64. equites.

Postea aliquoties noctu regressi quidem sunt *Geldrici* in ditionem *Juliacam*, & tuguria villasque flammis consecrarunt, verum ab eorum tempore aperto Marte nihil audebant amplius.

Anno 1454. Iniit rationem *Theodoricus de Morfa*, *Episcopus Coloniensis* cum *Gerhardo Juliaco & Bergensi Duce*, quod si contingeret illum mori sine legitimis hæredibus (quia tunc nondum habuit hæredes ut accepta summa pecuniæ certa faceret *Bergensis Ducatus* possessorem ipsum

ipsum & suam Ecclesiam. Accepit autem pecuniam Gerhardus & partem ditionis dictæ *Blanckenberg* oppignoravit Episcopo ea lege, si contingerent sibi hæredes, ut istis potestas relinqueretur redimendi *Blanckenburgicam* Prefecturam, si minus, ut tunc ea perpetuo pareret *Colonienti*.

Cum anno 1465. ex quodam conventu (forfan *Hansæ*) *Hamburgico* redirent *Senatores* *Colonienfes* cum ministris ad sedecim numero, en illos stravit & apprehendit in ditione *Monasteriensi* Comes *Tecklenburgicus*, eosque vinculis uno saltem occiso in primo impetu in eos facto, tradidit, hoc pratendens rationis, quod à Capitularibus *Coloniensibus* debitum sex mille aureorum exigeret. Perductus precibus capituli, scripsit *Dux Bergensis* ad suum cognatum *Tecklenburgicum*, atque inter eos constituit se mediatorem, evocato ad pacificam transactionem *Tecklenburgico* Comite, qui repudiata transactione tali respondit, se non dimissurum captivos, nisi pecunia solveretur, & deinde *Senatus* suo & *Hansæ* nomine fidem daret de nulla tentanda, ob hujusmodi violentiam, ultione in ipsum.

Anno 1475. Postquam *Novesium* obsedisset *Dux Burgundia* favebat ei *Juliacensis* & *Bergensis* *Dux Wilhelmus* & multum annonæ ac obsonii ex suis ditionibus ei adduci curavit: Interim ante biennium *Dux Julia* & *Berga Wilhelmus* cum fratre *Adolpho* obsederat & expugnaverat per duos menses arcem *Thoenberg*, ex qua primo tormentis & ictibus bombardicis multum damni obsidentibus dederat *Fredericus Dominus de Sombress*, sed postea cum desperaret, clam noctu per exercitum aufugerat & evaserat.

Anno Domini 1473. mortua est *Sophia Ducissa Juliacensis* & *Bergensis*, mater *Wilhelmi* & *Adolphi*, quæ diu nomine mariti *Gerhardi* valetudinarii & decumbentis gubernaverat provinciam Ducatus utriusque, & post illam mortuus est statim *Adolphus* filius.

Anno Domini 1479. mortua est *Guilielmi Juliacensis* & *Bergensis* *Ducis* uxor, quæ fuit *Comitissa de Hensberg*, nulla relicta prole.

Eodem anno quandam munitionem erexerat *Senatus Colonienfis*, quam *Episcopus Colonienfis Hermannus Hassicus* & *Dux Julia Bergaque* violenter spectantibus civibus curarunt destrui. Cum vero id cives impedire conarentur, clausis portis à Senatu prohibiti sunt.

Anno 1481. duxit in uxorem *Sybillam* *Marchionis Brandenburgici Alberti Electoris* filiam *Guilielmus Julia* & *Berga* *Dux* ac Comes in *Ra-*

veusberg/ atque nuptia sunt Colonia celebratae solemniter dominica post
nativitatem Joannis, quibus interfuere *Electores Treverensis Colonien-
que, item Archidux Austria, frater Alberti Marchionis, item Margravinus
de Baden* alique innumeri Comites ac Domini, &c. quo etiam anno
mortuus est *Joannes Dux Clivia, qui gravis fuerat Geldriensi Ducatu, &
Coloniensi ditioni.*

Anno 1482. inierunt rationem concordiae de nova cudenda moneta
*Treverensis & Colonienfis Episcopi, ac Dux Julia & Berga atque civitas Se-
natusque Colonienfis.*

Anno 1486. à *Frederico Caesare* impetravit Coloniae in *ducatu
Ducatus Clivenfis, Comitatus Marke & Genep / atque urbis Sasatunsi* D.
HANNES Junior Dux Clivia, quem puto avum hujus moderni Ducis
Dn. WILHELMI fuisse.

Anno 1488. Cum multi milites ex superiori Germania descende-
rent navigio Rheni (qui dicebant se sequi Ducem Saxoniae ejusque
evocationem) & figerent sedes in *Molsheim & Tuwitio,* convocatis *hujus
Episcopus Colonienfis & Dux Bergensis* illos ex sua ditione pellere decre-
verunt. His cognitis abierunt milites peregrini.

Anno 1491. fuit maxima frugum & annonae caritas in Ducatu Ber-
genfi & tota Westphalia, &c.

Anno 1498. invasit & bellicose occupavit *Dux Julia & Berga ur-
bem Ercfelens;* quanquam cives non spoliarentur: Adeo benigne cum
ipsis actum est, ut tantum *5. millia aureorum* numerarent Duci, & ipsum
in posterum haereditarium tutorem urbis agnoscerent.

Eodem anno cum per indicia & ex literis quorundam *Bergensi
Dux* cognosceret, quomodo ipsum quidam *Galli & imprimis Lotaringi-
gicus Dux* opprimere decrevisset, se preparatis ad pugnam omnibus
collectisque suis adversario fortiter objicere voluit: huic tunc in sub-
sidium selectissimos & strenuos pedites numero 200. misit *Coloniensis
Senatus,* qui erant unius vestitus, ut pro *Bergensi* pugnarent.

Anno eodem in Novembri nomine Romanorum regis obse-
derunt urbem *Stralen Dux Albertus Saxonia, & Wilhelmus Julia & Berga
Dux,* & cum ictibus bombardicis tormentisque valde civitatem afflixer-
sent, consecuti sunt tandem gratiam & clementiam incolae, ut salvo
bonis & corporibus imperata se facere promitterent. Cum illo ipso
anno *Geldrienses* invasisent castrum *Echte* potenter, mox venerunt *Je-
liacenses & pagum* incenderunt.

Quando eodem anno solemniter urbem Coloniensem ingrederetur *Hermannus Hassicus Colonienfis Præsul* de more veteri, ut fidem exigeret à Colonienfibus, & rursus ipse urbi præstaret, erant in Comitatu *Hermanni Dux Julia & Berga Wilhelmus, & Dux Clivia, &c.*

Anno 1499. conjunctis copiis & facta confœderatione pugnarunt saepe & graviter *Wilhelmus Dux Julia & Berga, atque Joannes Dux Clivia contra Geldriensis*: tandem per Francorum regis legatos, pacis conditiones tractatæ & inventæ sunt, cum postea in ditionem Trajectensem milites duceret *Dux Cliviæ* propter debitum aureorum 6000. quod ipsis mutuo dederat, cum suus frater gubernatorem egerat in ista ditione.

Ex *D. Ertwini Ertmanni, Consulis Osnaburgensis, Chronico* pauca excerpta.

WILHELMUS, Dux de Monte, filius Wilhelmi Ducis de Monte, & frater Adolphi bellicosi, cum occuparet Comitatum Ravensburgicum, à Theodorico de Horne Episcopo Osnaburgensi tum senio confecto eligitur in defensorem, qui Præsulis patrocinium suscepit, & probe defendit, anno Domini 1401. cum mox anno sequenti moreretur Theodoricus Episcopus, &c. (Ego opinor patrem Wilhelmum fuisse.)

Idem Wilhelmus anno 1407. eligitur in Paderbornensem Pontificem, qui statim Hornam oppidum obsedit, & anno sequenti quingentos milites & aliquot equites produxit in ditionem Lippiensem usque ad urbem Lemgoviensem.

Idem vicit in loco Delbruge Fredericum Archiepiscopum Coloniensem & Adolphum Cliviæ Ducem, Comitemque de Marka, producentes magnum exercitum in suam ditionem, interim Wilhelmus ille trecentos ac sexaginta ex hostibus cepit. Postea cum ille Wilhelmus non possit aspirare ad Ecclesiam Coloniensem aliquando sibi promissam, atque deinde fraude quoque privaretur Ecclesia Paderbornensi, quam ratione officii voluit seriò reformare, præsertim in cœnobio Abdinckhave/ inuit tandem fœdus amicitia cum Theodorico Episcopo novo Colonienfi, & ejus ex sorore nepte ducta in uxorem, Alheyda, filia Nicolai Tecklenburgici, obtinuit & possedit Comitatum Ravensburgicum, cum frater Adolphus Ducatum Bergensem possideret. Genuit autem WILHELMUS ex prædicta Domina Alheyda filium GERHARDUM, ad quem etiam Ducatus Montis ac Julia, mortuo Adolpho patre & ipsius filio Roberto, pervenit jure

hæreditario. Hic vero GERHARDUS duxit uxorem *Sophiam* filiam Ducis *Luneburgensis* & *Saxonie*, quæ ex illo peperit duos filios *WILHELMUM* & *Gerhardum*: *Gerhardus* moriebatur in sanguinis fluxu: *WILHELMUS* hæres mansit *utriusque Ducatus & Ravensburgici Comitatus*, qui ducta uxore *Comitis de Nassau / Hensberg & Deist* / accepit in dotem *Hensberg & Deist* / sed ex ea nullos liberos genuit: Mortua igitur illa secundas celebravit nuptias cum filia *Alberti Marchionis Brandenburgici*, *Burgravii Nurembergensis*, &c. Hæc *Erwinus*. Ex ea autem (ut hoc obiter annotemus) genuit *Wilhelmus* filiam *Mariam* *Munsteri*, quæ facta est hæres *utriusque Ducatus & Comitatus Ravensburgici*, atque deinde elocata *Duci Clivia & Comiti de Marka Johanni* peperit ex eodem filium *Guilielmum*, jam superstitem *Ducem Julia, Clivia & de Berga, Comitem de Marka ac Ravensberg / Dominum de Rabenstein* / &c. atque aliquot filias, inter quas erat *Sybilla*, uxor castissima optima puellique sanctissimi *Saxonie Electoris Joannis Frederici*: *WILHELMUS* moderno Principi *Ducique Julia, Clivia ac Bergæ*, nupsit *Maria*, filia *Dn. Ferdinandi Cesaris* anno 1546. eaque ex illo jam hoc anno 1567. duos filios hæredes *CAROLUM FREDERICUM*, & *JOANNEM WILHELMUM* cum aliquot filiabus peperit, atque hodie cum optimo Principe adhuc superest.

Ex *Gobelini* Decani *Bileveldensis Cosmodromio*
pauca descripta.

Electus & admissus est ad *Paderbornensem Ecclesiam* *Rupertus* primogenitus *Wilhelmi Ducis de Monte* 8. Idus Aprilis anno 1390. (cum ei *Paderbornenses* in urbe fidem darent) imberbis quidem juvenis, sed supra caniciem senum ingeniosus, discretus, justus, magnanimus, Deum timens, & in pauperes maxime liberalis, & tam virtuosus ac strenuus, ut in brevi ejus fama sit evulgata, & horror propter ipsius personæ reverentiam & heroicam animositatem hostes & devastatores *Ecclesie Paderbornensis* invaserit. Hic hostibus arcem *Borstenborg* eripuit. Devictis omnibus suis hostibus, aliquot tractatus cum vicinis Principibus, Episcopis & nobilibus peregit, atque conventus celebravit de colenda pace in *Westphalia*. Postea cum *Fredericus de Patberg* fœdus fide data, esset captivitate liberatus, & ut fidi frigus mox promissum non servaret, sed denuo se *Ruperto* opponeret, denunciatis ei hostibus,

bus, compulsus est Rupertus Præsul arma iterum sumere. Vocavit ergo in auxilium vicinos Heroes, & illorum opera cinxit *arcem Patberg* oppidum in vasit, & tandem occupatores castri eò ad egit, ut fuga salutis suæ consulere, relicto solo *Frederico*. Interim dum hoc fit in castris, peste tollitur è medio Rupertus non sine iactura ditionis Paderbornensis. De illo sunt hi *versus Gobelini*:

Plangite *Rupertum* varia virtute refertum,
Montis magnificum *Bavariæ* que Ducum.

(id est, mater fuit ex Ducibus *Bavariæ* orta)

Germen amorosum detestans omne dolosum,
Gloria *Westphalicæ* qui fuit *Ecclesiæ*.
Virtutum cultor, vitiorum strenuus ultor,
Hic iudex æquus militiæque decus.
Quo pax juratur, quo patria tota beatur,
Ipse triumphator foederis atque fator.
Sensibus antiquis senior, metuendus iniquis, &c.

Mox uno interveniente *Joanne de Hoya*, qui statim translatus est ad *Hildesimensem Ecclesiam*, eligitur frater *Ruperri Wilhelmi*, &c.

Cum fœdus iniissent & conspirassent *Paderbornenses, Warburgenses & Boretrikenses, Brakelenses*que cives cum Capitularibus quibusdam atque *Comite de Lippia Bernharde*, compatre *Episcopi*, contra *Episcopum Wilhelum*, produxit contra illos mille trecentos milites, quibus leviora oppida facile subegit: tandem mediante *Duce Bernharde Brunsvicensi*, in oppido *Luida* est pax constituta, ubi civitatum quarundam rectores pro injuria ista gravi, quod suo Domino inobedientes fuissent, promittebant certam pecuniæ summam se duros *D. Wilhelmo*, & deinceps fore se morigeros: Sed pecuniam postea solvere recusarunt, postquam se istis conjunxerat *Bernhardus Lippiacus*, qui tum cum ipsis conjunctus, denunciatis hostilibus *Wilhelmo*, aperto Marte contra eundem pugnabat: ita accidit, ut simul præter datam fidem invaderent *territorium* suum Dominum, quanquam ille se ad æquas condiciones reserasset, ut fuit æquus & pius.

Hactenus Gobelinus.

Histo-

Historia ac acta quaedam Ducatus Bergensis & Ducum ibidem, adjecta una aut altera narratione de Juliaticis, quae ibidem obvia fuit, ex Tritemii Abbatis Chronico congesta.

Heribertus, Episcopus Coloniensis, extruxit apud *Twintenses Monasterium Benedictini ordinis*: fuit etiam tempore *Henrici II.* in pretio *Ducatus Bergi, Salavelda, Keiserswerdum*, & finitimi loci, dicunturque isti Insula *S. Svitberti*, deditque istam Insulam *Exelro, Comiti Palatino*, suo affini Imperatori.

Anno 1215. *Adolphus, Comes de Monte*, castrum *Werden* obliuiscens cepit, & *Ottonem Episcopum Monasteriensem* ibidem ab Imperatore *Ottone quarto*, qui eum *Coloniae* captum *Werdenam* miserat, vinculis mancipatum, potenti manu liberavit in vigilia *S. Jacobi*.

Engelbertus Montanus Comes (quem jam diximus *Comitem de Monte* fuisse, quod etiam cum *Chronico Coloniensi*, testatur *Krantius in Metropoli & Ertwinus Consul Osnaburgensis in suo Chronico*) *Episcopus Coloniensis*, antea ibidem summi templi *Præpositus* (quem ipse etiam *Tritemius* in præcedentibus foliis vocavit *filium Comitis de Monte*) vir optimus, & pauperum amator defensorque, bene per annos decem præfuit: hunc *Fredericus Comes de Isenberg* occidit, verum *Episcopum* dicit *Tritemius* patrum istius *Frederici* occisoris sui fuisse, & ita misere à fratris filio hoc est, suo nepote occisum, & postea in majori *Ecclesia* esse sepultum, qui *Heros* suo tempore pius & sanctus fuerat, & etiam post mortem miraculis claruerat, quæ tamen *rotato Comite Frederico cessauerant*, &c. Sed forsitan fuit *Isenbergicus Comitatus*, pars *Ducatus Bergensis*: verum de incertis nihil dicendum: ego ut hæc reperio *scribo*, nihil addens, nihilque detrahens, imo *Tritemius* sibi non constat quia antea dixerat, *Episcopi consanguineum* fuisse illum *Fredericum*, his vero dicit nepotem fuisse. Sic *Gobelinus imprudenter scripserat* illum fuisse *Comitem de Altena*. Nos scimus ex potioribus historiis, istum occisorem *Isenbergicum fuisse Comitem, Episcopum vero fuisse genere Montanum Dominum*.

Inter *Theodoricum de Valskenberg Episcopum Coloniensem & Comitem Juliacensem*. magna fuit discordia, quæ usque ad arma succrevit. Ad bellum itaque partem *Episcopii* procedentes, *Archiepiscopus auxilium Henrici Trajectensis Episcopi* & *Hollandinorum* fretus, *Juliacensis* superavit, multis occisis.

Quando crux predicaretur, ut pro terra sancta pugnarent fideles, quoque pro amore Christi & liberatione terræ sanctæ, prædicante crucem Joanne Scholastico Xantensi Aquisgrani, susceperunt cum Cæsare Frederico II. Sifrido Moguntino Episcopo & multis aliis Episcopis, atque cum Duce Brabantia Henrico, Comite Palatino de Tubingen/ Marchione de Baden/ aliisque Ducibus & Principibus, Comes de Gulich/ Comes de Monte & Seine/ de Los/ &c. signationem talem.

Anno 1277. in die S. Heriberti Episcopi Wilhelmus Comes Juliacensis cum tribus filiis & 468. nobilibus militibus & armatis Aquisgrani de sero circa nonam horam intravit, volens civitatem capere ac suo dominio subjugare. Quo cognito, cives ad arma concurrentes ipsum cum omnibus suis in medio fori, bello congressi, occiderunt, ita ut ne unus evaderet, pro cujus facti expiatione graviter postea mulctati sunt. Nam ab eo tempore tertiam partem oblationum in Ecclesia Maria virginis ex devotione peregrinorum vel undecunque cedentium Comitibus de Juliaca dare perpetuo coacti sunt. Institutionem quoque Praepositi Aquensis Ecclesie Comites Juliacenses, qui modo sunt Duces, ex illo tempore acceperunt usque in hodiernum diem. WILHELMO autem Comite Juliacensi mortuo, SIPHRIDUS Colonienfis Episcopus dudum inimicus terram illius destitutam Principe, armata manu ingreditur, omnia ferro & igne demolitur, oppida capit, obtinet munitiones, totumque in suam potestatem redigit Comitatum: contra quem Dux Brabantia auxilio confanguineorum & amicorum Comitis occisi exercitum duxit, sed parum profecit. Tandem Martino Papa IV. vices suas interponente concordia facta est, & Archiepiscopus omnia, quæ abstulerat dominia, oppida, castra, & villas restituit.

Retuli antea ex Chronico Colonienfi, quomodo de Limburgensi Ducatu certaverit contra Geldria Comitem Brabantinus Dux, de qua etiam pugna refert Tritenhemius, quomodo non solum Walramus Juliacus, sed etiam frater ejus Gerhardus, atque Comites de Windeck & de Los astiterint Brabantino cum iis, de quibus diximus: Geldricum autem juvabant, ut scribit præter Episcopum Coloniensem, Comes Luzelburgensis ejusque frater Walramus, Joannes Dominus de Limpurg/ Henricus Comes de Westerborg & Comes de Dalemborg/ &c.

Atque erant in ista pugna, quæ facta est circa villam Woring in diocesi Colonienfi, anno 1288. centena hominum millia: ubi cecidit Comes Luzelburgicus Henricus cum fratre Walramo, victor autem factus Brabantianus.

bantinus, qui captivum tenuit Geldriensem: Montensis tunc Comes. Adolphus cepit Episcopum Coloniensem, & per septennium detinuit, donec se castris, pecuniis & proventibus eximeret redimeretque Praesul. Illo captivo, Walramus Juliacus per terras Episcopi Colonienfis ferro & igne debacchatur, multa damnorum incommoda incolis inferens: castrum Ecclesiae fortissimum Zulpf inter alia cepit ac funditus destruxit. Idem fecit per ditionem ejusdem Episcopi in Westphalia Everhardus de Marka, qui multas munitiones, castra & oppida sibi subjugavit.

Anno 1295. Siphridus Archiepiscopus Colonienfis multo pretio a manu Comitis Montensis liberatur post septennium. Non diu postea Archiepiscopus arte & industria usus, contra juramentum transgressus, ipsum Comitem nihil tale metuentem cepit & duro carceri usque ad mortem mancipavit. Captus autem Comes & in maxima afflictione detentus omnia redditurum se Episcopo, quae ab eo extorserat, majoraque pro sua liberatione additurum liberaliter ac sponte pollicitus est: sed à Pontifice non fuit exauditus, quin potius improperanter tale responsum ab illo recepit. Habet Petrus, quo sine tuis rebus promissis, suos enutriat famulos, ideoque me vivente non dimittetis, sed mortem in carcere subibis, discesque quomodo Episcopum debeas detinere captivum: & ita Comes in custodia moritur, &c. Hæc adduxi ad majorem fidem confirmandam de rebus gestis, utque perspicua magis fieret Archiepiscoporum pietas in Principes viros.

Diximus ex Chronico Colonienfi, quomodo civitas Colonienfis a Bohemici regis, & Gerhardi Juliaci atque Adolphi Bergensis nec non Hollandiae Comitis, &c. pugnaverit contra Episcopum suum Henricum &c. id factum esse jussu Ludovici Imperatoris scribit Tritemius, quia pacem & pacta Regis Episcopus violaverat, & Frederico Austriae Duci adhæserat &c. sed ibi alia etiam est causa addita.

Walramus Gerhardi Juliacensis filius, Praepositus Leodiensis & Thesaurarius Colonienfis, fit Archiepiscopus & praesuit annis sedecim vir in utroque jure doctissimus, strenuus atque pacificus, qui Ecclesiam sibi commissam satis strenue, pacifice, utiliterque in suo statu rexit, multaque aedificia suo tempore erexit, tum quoque Monasterium Carthusiensium in Colonia de novo construxit, quod pro necessaria fratrum sustentatione honeste abundeque dotavit.

Tritemius scribit, per Ludovicum Imperatorem de consensu Principum illo tempore, quando Geldria Comes Reinaldus fieret Dux, in sole-

in conventu Francofortiensi anno 1339. celebrato, creatum Marchionem *Wilhelmum Comitem Juliacensem*, quem ait dignum tali honore fuisse, quippe qui multa strenue gesserat consilio simul & operatione: Mox anno 1356. in conventu Imperii Metensi sic satis solemniter à *Carolo IV.* Cæsare, accedente consensu & suffragio Principum unanimi, in Ducatum est sublimatus, & cum ingenti pompa commutatus Marchionatus *Wilhelmi Juliacensis*.

Anno 1361. *Gerhardus Comes Montensis* & *Arnoldus Comes de Blankenheim*, inveterato ad invicem laborantes odio, se mutuo inter fecerunt in civitate Colonienſi, acutis lanceis hastiludium agentes, alter ab altero confixus, quo anno *Dux primus Juliacensis Wilhelmus*, vir bellicosus & magnanimus moritur.

Retulimus alibi de *Adolpho Markensi Comite*, quomodo non initiatus per quinquennium *Monasteriensem Episcopatum*, deinde per menses decem *Colonienſem* rexerit, & deinde *Clivensem Comitatum* impetraverit à Cæsare: idem dicit *Tritemius*, & asserit ipsum ducta *Comitis Montensis* sorore factum *Clivensem Comitem*, cum etiam ipse esset jam *Comes Markensis*, & hinc esse, quod longo tempore semper usque in hodiernum diem isti duo Comitatus conjuncti permanent, scribit *Tritemius*: Quanquam mox *Clivensis Comitatus* in Ducatum gloriose sublimatus sit.

Anno 1370. ortum est bellum magnum inter *Wencellaum Brabantia & Lutzelburgici Ducem*, fratrem *Cæsaris Caroli IV. Bohemi*, & *Wilhelmum Ducem Juliacensem*, & pugna est in *Wacswiler* facta in vigilia *Bartholomæi*, & caesi ab utraque parte plus quam octo millibus, *Dux Juliacensis* victor extitit, *Wencellaum* captivum abduxit cum multis nobilibus, quem tandem metu Imperatoris sine exactione liberum post menses undecim dimisit. Ab aliis vero pecuniam infinitam pro eorum liberatione extorsit, &c. De hoc bello antea diximus ex *Chronico Colonienſi*, quæ omnia si conferantur cum his, magis perspicua fiet historia.

Sequitur brevis annotatio de **BERGENSIBUS & JULIACENSIBUS DUCIBUS** ex *Exegeſeos Germania* editæ anno 1518. libro tertio *Francisci Irenici* desumpta.

Capite 80. libri 3. *Exegeſeos Germania Irenicus* ait: quod cum *REINOLDUS & EDUARDUS* Duces *Geldrie* sine virili semine excederent, pervenerit ad *WILHELMUM* de *Gulich* sororium Ducatus ille favente *Carolo IV.* Cum autem *Wilhelmi* istius filii *REINOLDUS* ac

EDUARDUS quoque carerent hæredibus, venerunt Ducatus isti ad Bergenses, quanquam Arnoldum Egmontanum ductu Sigismundi Imperatoris anno 1426. eligerent Geldrici, tamen postea Imperator de consilio Principum Imperii vellet eripere Egmontano Ducatum, & ad Bergenses transferre, tamen regio Geldrica defendit illum, Bergenses vero Duces facti sunt Julia quoque possessores. Idem cap. 83. ibidem, Ducatus Julia olim opera Sigifridi Colonienſis Episcopi, equites aurati consecrati sunt ob immensam virtutem bellicam, Aquensibus præstitam. Olim Comites fuisse feruntur, Lodovicus Caesar eos in Marchiones sublimavit, mox in Duces evaserunt. Primus Dux WILHELMUS nominatus, qui simul Geldria & Julia Ducatibus præfuit: unde ut dixi, ad Comitatus Bergenses Ducatus ille pervenit, penes quos mansit usque ad nostra secula. WILHELMUS Juliacensium Dux nunc unicum filium conjugavit Joanni, Joannis Ducis Clivensis unico filio, & ita tres Ducatus conjunguntur, Bergensem videlicet & Juliacensem, qui prius erant copulati, & modo Clevensem.

Idem capite 84. Bergenses olim in Comitatus abivere, exuto inde Henrico Superbo Bavarie ac Saxonie Ducatibus. FREDERICUS I. in Bergensem Comitatum Engelbertum eorum Præfectum ac Comitem Bergensem multis prædiis dotatum dimisit. (Sed hoc non est verisimile, ut supra monstravi) Horum Comitatum Carolus IV. in Marchionatum anno 1356. evexit. Primus autem Dux WILHELMUS, SECUNDUS ARNOLDUS, à Wenceslao Casare sunt constituti, &c.

Postea recenset ille autor una tabula tanquam ab una origine Geldros, Juliacenses & Bergenses Duces in Genealogia.

Lectori.

Hæc ego simpliciter collegi pro mea tenuitate, & oro doctiores, ut isti meliora dent, & nostra boni consulant. Ego prodesse non nocere volui. Do autem quod possum, speroque hunc meum affectum fore gratum Illustriss. & optimo Principi Juliacensi & Bergensi, quem ego filio Dei commendo meis precibus. Amen.

Autores unde hæc Historia desumpta est sine nostra additione, sunt hi:

Krantii Historiæ, Munsteri Cosmographia, Chronicon Coloniense, Chronicon Osnaburgense, Gobelini Cosmodromion, Chronicon Tritheimii, Exegetis Germania Francisci Irenici.

FINIS.

ILLUSTRIUM & GENEROSORUM
WESTPHALIÆ COMITUM

DE

MARKA

&

Ravensberg / &c.

Res Gestæ, Historiæ ac Acta quædam, congesta & descripta ex diversis Chronicis, in gratiam & ad honorem

ILLUSTRISSIMI & LECTISSIMI PRINCIPIS
ac DOMINI,

Domini WILHELMI,

Ducis JULIÆ, CLIVIÆ & BERGENSIS Clarissimi, Comitisque Inclyti de MARKA & Ravensberg/ ac Domini in Rabensteyn/ &c.

Jam Provincia Westphalica Gubernatoris optimi, & patria patris longe colendissimi, &c.

per

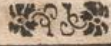
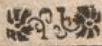
HERMANNUM HAMELMANNUM,

Licentiatum Theologum.

ANNO DOMINI 1564.

Lectori S.

SI hic Illustrium & Inclitorum COMITUM de MARKA
& Ravensborg Historias ac acta quaedam praterire, id
sciat Lector à me ignorantia quadam fieri. Quae enim ego
investigando observare & cognoscere potui, huc retuli, &
quidem non aliter, quam illa scripta inveni. Si hic quem for-
te offendi, id mihi ignoscat, & qui plura de istis & similibus
Comitibus Westphaliae eorumque rebus praclare gestis ha-
buerit, vel Chronica alibi manuscripta adhuc reperiat, edat
ista, & in honorem patriae Westphalicae in lucem protrudat,
quod peto & nulli suum laborem invideo. Ego aliorum judi-
cio & correctioni me libenter subijcio, & nullum ledere, sed
multis gratificari cupio, & studeo his & similibus scriptis,
quae ad Westphaliae ejusque Dominorum amplitudinem &
honorem pertinent, evulgandis prodesse nostratibus. Nam
alioqui nunquam vel chartulam publicam facere vellem, si
illa in cujusquam contumeliam cederet.

*Celebri Nobilitate, doctrina, sapientia, gravitate, morum
elegantia, ac vera pietate excelsissimo & humanissimo viro*

Domino **GEORGIO à Boenen** / Satrapæ in Præfe-
ctura & præcipua arce amplissimi Comitatus Markæ, diæ a
Wetter/ tum Coquinæ & domus Refectoriæ vel Triclinii Præfecto
industrio in Aula cordatissimi & Illustrissimi Ducis Juliæ,
Cliviæ, & Bergensis, D. **GUILIELMI**, &c.

Suo Domino & Macenati unice colendo,

Nec non

*Eximio Seni, prudentia, industria, rerum usu, humanitate
& dignitate Præstanti viro,*

Domino **HERMANNO CATHEMANNO**,
Claro Quæstori splendidissimi Principis, Dn. **GUILIELMI**,
Ducis Juliæ Cliviæque, &c. In Arce & præfectura primaria antiqui
& nobilis Comitatus Ravensburgici, Sparen-
burgo, &c.

Suo Patrono observando & amico veteri:

Atque

Ornatissimo & egregio viro,

Domino **JOACHIMO COCCIO**, Juriscandidato
& Patritio Bileveldensi,

Suo amico observando.

S. D. P.

L Audatissimus Princeps, cordatissimus & lectissimus Heros ac Dominus,
Dominus **WILHELMUS**, Dux Juliæ, Cliviæ ac de Berga Illustrissi-
mus & clarissimus, Inclitusque Comes de Markæ & Ravensberg/ Domi-
nus in Rabenstein/ &c. Princeps clementissimus, & patria nostra Westphalica
pater benignissimus & colendissimus, atque omnium subditorum protector ob-
servandissimus, ita omnium doctorum & piorum ore, sermone, & scriptis com-
mendatur, ita istius quoque sobrietas, temperantia, pietas, clementia, modestia,
inte-

integritas, humanitas, benevolentia & equitas undique commendatur, ut ni-
 hil merito prius haberent Westphalia docti & celebres viri, ejusque terra ali-
 mni, quam isti augustissimo Principi gratificari & sua officia obsequiaque de-
 ferre. Cum autem sint multi, qui hoc me & longe melius possint & simul fa-
 ciant re ipsa suam erga istius piissimi Herois Cels. observantiam declarantes,
 volui ego quoque, licet inter illos minimus, cum paupere muliercula stipem &
 omne suum, quod habuit, in Gazophylacium immittente, dare quod habui &
 potui. Si queratur quid sit? Respondebo, Quod reperire potui in historiis
 manu scriptis, vel in eis, quae olim edita & non obvia quibuslibet sunt, ut
 apud paucos reperiuntur, de celebritate, gloria, rebus praclare gestis, &
 bellisque illustrium DE MARKA & RUBEOMBURG Comitatus,
 congeffi in ordinem, & nunc meis etiam sumptibus in lucem dare volui, ut hoc
 pacto meam erga illustrissimum & benignissimum Principem observantiam
 animum addictum testarer. Nihil hic ex meo addo, illorum verba reser-
 quos citavi, tantum quod vel latinis vel aliis verbis magis accommodata
 sensum historicorum, quorum testimonia profero, exprimam. Illud quicquid
 est, volui vobis duobus, ut praecipuis in utroque isto Comitatu ministris fide-
 libus & subditis praedicti Principis, Heroicis virtutibus, regionibus amplissimis
 & celebritate augustissimi nominis florentissimi, Domini Wilhelmi &
 atque deinde tertio sub istius Herois protectione moranti ejusque gra-
 tia fruenti dedicare & inscribere, Patroni colendi ac Domini Eximii cele-
 bresque. Tua autem Excellent. amplissime & celebrande Domine GEORGI
 à BÖHMEN ca de causa hac rursus assignavi, & sub nominis tui auspicio
 prodire volui, ut novam dignitatem Satrapiae vel Praefecturae arcis pra-
 cipua in Comitatu Marka Wetter tibi gratularer ex animo, & cum reliquis
 tuis amicis me gaudere testarer, quod patri tuo viro sapienti & gravi pie super
 defuncto, cujus etiam nomen refers, in tam celebri officio ac munere succedat:
 Nonne merito gauderem, quum videam meum Patronum ita fidelitatis, labo-
 rum & studiorum tam largiter à benignissimo Principe consequi praemium, ut
 multis aliis nobiles & gravibus viris in ista obtinenda Satrapia, propter do-
 ctitudinem & cultissimorum morum elegantiam ac suavitatem, praefereatur? Tibi
 igitur nunc novo Satrapae res gestas ac historias istorum Comitatum ac Hero-
 um, (qui isti ditioni amplissime praesuerunt & eam rexerunt, in qua tua
 Praestantia nata & educata est, in qua magnam auctoritatem tuus pater habuit
 tuaque familia amplissima diu floruit & adhuc floret, & tu nunc Praefecturae
 praecipuam justis de causis ex gratia & clementia piissimi Principis, cujus prae-

tot annos Aulam secutus es, consequeris, ut patris vestigia ingrediens idem possis ibidem esse, quod pater erat **GEORGIUS à BOENEN senior**, hoc est, magnus & excellens) reverenter inscribo & offero non aliter, quam illas reperi. Postremo videbatur hanc inscriptionem postulare tua illa benevolentia, quam nuper in me exhibuit tua **H.** cui hoc nomine merito gratias agere debeo. Tua namque Excellentia, qua politos mores & variam doctrinam veraque pietatis cognitionem celebri suo & nobili genere addidit, eò libentius & magis suscipit patrocinium doctorum & piorum, quia ipsa praeclare erudita est, & docte loquitur & scribit, idque non solum latine sed etiam Gallice, multorumque librorum ac historiarum lectione se oblectat, qua etiam inter medios Aulae strepitus & negotia frequenter lectioni & scriptioni vacavit. Quare non immerito propter suavitatem literarum omnes studiosos **T. H.** fovet, amplectitur, suscipit & magni facit: tales interim ex equestri ordinis viris hodie prohdolor pauci sunt, quoniam potissima eorum pars magis se venationibus, equitationibus, potationibus & id genus exercitiis vanis oblectat: tamen in isto vestro Comitatu novi nobilem literis pietate & virtute valde instructum & clarum, omniumque studiosorum Patronum colendum, nempe **Dn. Georgium Schellen/Quaestorem Hordanum**, fauorem meum, quem tibi merito confero: De aliis quorum nullam notitiam habeo, non referam, alioqui de nobili viro **Henrico à Recken/LL.** Licentiate doctissimo & clarissimo, Consiliario Principis Illustrissimi & laudatissimi **Dn. Guilielmi, &c.** ejusdemque Ducis optimi & illustrissimi. **Satrapa in Severen/celebris Marschalli istius vestri Comitatus, Theodori à Recken/** fratre aliisque multis proluxa relatio esset instituenda: interim illorum, quos hic non recito, existimationi, meo hoc scripto detractum nolo, quia sunt absque dubio plures apud vos nobiles, qui idem sentiant, quanquam mihi ignoti sint. Habet breviter causam nostrae dedicationis **V. Excell. clarissime Domine GEORGI à BOENEN**: opinor etiam vobis aliisque istius Comitatus amplissimi Alumnis non levem recreationem allaturum esse illud, quod tam victorioso, tam potenter, & tam animose saepe pugnaverint Comites olim de **Marka**, qui etiam potentia, opibus, amplitudine, gloria, & nominis celebritate omnes **Westphaliae** Comites multosque vicinos longe superarunt & excelluerunt semper: nec credo hujusmodi relationem optimo & gloriosissimo Principi vestro imo nostro ingratum fore (nihil enim vellem dictum esse, quod ejus splendidissimi nominis **Dig. & Cels.** possit contrarium esse) Nam cum suum nobilissimum & illustrissimum Ducatus **Clivensis** stemma paternum olim praecipue ex **Markensium Comitum familia per Adolphum illum**, cui deferbantur

Principatus & Electoratus, antequam ad Clivensem Ducatum perveniret, originem duxerit & ortum habuerit, forsitan omnium maxime tali historia delectabitur ipsius Celsi. imprimis vero, cum hic ex tribus historicis integrum bellum ac oppugnatio urbis SUSATENSIS sit descripta, in qua reperiet celeberrimus Princeps GUILIELMUS, &c. quam fortiter & animose obsideri in urbe Sutatenfi & oppugnari passus sit suus avus magnus Dn. JOANNES Adolphi filius, Dux Clivensis & Comes de Marka, & quam potenter tot & innumeros hostes, quibus post Harminium & Carolum Magnum major exercitus in Westphalia nunquam fuit, ille ipse victoriosus Heros superpulerit.

Quod ad te, HERMANNE Quæstor, sapientia, rerum usu & humanitate exculte, & opibus non minus quam gratia & dignitate gravis & eximie continet, volui T.H. hac simul inscribere, quoniam hic antiquæ familie nobilissimi Comitum de Ravensberg aliquot acta, quotquot reperire potui, recitavi, quare non incommodum putabam, si jam Tua quoque Præstantia hunc librum, in quo aliquid de celebritate istius vestri Comitatus dicitur, dedicarem, postquam tu non sine laude per plurimos annos fideliter in primaria Insuper Comitatus arce & amplissima Præfectura Quæstorem egeris, ubi Satrapa est gravissimus, excellens nobilis & venerandus senex, judicio ac rerum usu præstans D. Matthias ab Olderbochum, Markici Comitatus, de quo hic ut dixi agitur quoque, præclarus Senator ac Alumnus, & vestrae ditionis nomine clarissimi Principis vestri, qui istum Ravensburgicum Comitatum ex hereditate materna, jure possidet, &c. Præses, patronus meus, in cuius mensa, cum istis versarer in ministerio ante decennium, tecum familiaritatem aliquoties eximie Domine Quæstor contraxi, & eam tunc contractam volui nunc deinceps hoc scripto renovare & confirmare, atque de prædicti Satrapæ Oldenbochumiani atque tuae humanitate ac benevolentia testari publice. Accedit & hoc quod T. Præst. in hac urbe Lemgovienfi, in qua jam munere pastorali in annum usque decimum fungor, natus sis, & in eadem multos graves celebresque viros tibi sanguine & affinitate junctos habeas, ut non immerito hæc nostra tibi mittantur. Cum autem tua Integritas opibus affluat, & sit sapientia, experientia, & industria non leviter tincta & exculta, veraque religionis negotium intelligat, cogitabit sine dubio in hac sua laudanda senectute, quomodo recte possit & debeat ex istis suis bonis non solum amicos & propinquos, ut non immerito, promovere, sed etiam Ecclesiis, studiis, scholis, & pauperibus prodesse ac benefacere: & multos doctos sibi beneficiis devincere, nomenque in

terris ita sibi clarum & post mortem etiam celebre & perpetuum facere, imo memoriam quoque sibi in cœlis aternam constituere, juxta illud Davidis: in memoria aterna erit justus, &c. Hoc te facturum confido, & me tibi omnibus modis commendo, oroq; ut T.H. hac boni consulat, & tibi præstantissimoq; Satrapæ Oldenbochumiano atque simul vestri Comitatus Scribæ ditionali viro ornatissimo & industrio Joanni Oppermanno omnia felicia precor.

Quod verote, ornatissime JOACHIME, prioribus apposuerim & præsertim Quaestori vestro, cum tecum parum familiaritatis habeam, forsitan miraris, sed mirari desine: quia non egre feret tuus cognatus CATEMANNUS, quod tuum nomen suo adjungam, quia ille olim successit tuo avo, eique multum debet, quo nomine te vestramque familiam ut cognatus & alumnus ejusdem amat: Ame quoque eadem tua cognatio & familia hoc requirit jure quodam. Fuit enim mihi & etiamnum est adhuc cum sapientibus & egregiis viris tuo patre Dn. Wilhelmo ejusque fratribus Dn. Jodoco Confule, & Dn. Gerhardo, (qui imprimis mihi istic apud vos versanti fautor erat) dulcis familiaritas: quartus fratrum, qui tuus patruus est, Dn. Joannes Coccius, nostræ urbis Consul, celebris pius & vir insignis, meusque Patronus colendus, merito hic quoque honoris causa nominatur: Tuus deinde avunculus, cujus tu refers nomen, Dn. Joachimus Græstius, præstans vestræ urbis Consul, tunc mihi in ministerio agenti apud vos impense addictus erat. Quod igitur vestra meretur familia, tua nunc H. reliquorum omnium nomine suscipiet, ut qua est Juris cognitione & aliis literis exculta & instructa, quoniam eos qui cognoscunt literas easque probe didicerunt, decent talia munera: Interim de vestra ditionis actis ac historiis scribens, ad vos proprie talis dedicatio pertinet, (nostratis enim nostras dabimus.) Quod simul toti Senatui prudenti vestro & aliis bonis viris de me bene meritis debeo, hoc jam sub tua Humanitatis nomine & patrocinio annotatum breviter prodire volui. Quid enim dicam de prudenti juris & æquitate gnaro & eximio viro, totius Comitatus vestri Gogrevio, Dn. Jodoco de Rintshelen / & honorando sene Adriano Denssingio, qui mihi tunc in Consulatu existentes amici erant? Nec est negligendum, quod cum venerando Domino Jodoco Hanebomio, dicto Wicht / Pastore veteris oppidi canicie fulgente, tunc mihi singularis amor & amicitia intercederet, veluti quoque cum ipsius cognato spectabili Domino Seniore in collegio Dn. Wesselo Hanebom / cujus filii Joannes & Wilhelmus propter eruditionem & rerum usum digni erant longiori vita. Quod si omnes

vellem amicos veteres recensere, nimis foret prolixum, alioqui praterire non
 possem Judicem vestrae urbis industrium & peritum Georgium Schönin-
 gium, item honestos viros Franciscum Lolemannum, Joannem Burggra-
 vium, Meinolphum Dreierum, ejusque affinem Joannem Mollerum, &
 multos alios. Quod si latinus progredi vellem, essent in ipso etiam Comitatu ve-
 stro praestantes viri, quibus olim familiaris eram: inter quos est vel imprimis
 nobilis vir Dn. Casparus Ledebur/ LL. Licentiatu8 splendidus & doctus, me-
 ritibusque ac gravitate excultus, &c. Hac jurabat ita reperere apud te, Eximie
 Joachime, qui & literas & artes humanitatis probe didicisti, atque studis
 doctosque viros ipse non indoctus amas, eosque nunc merito pro ista felicitate
 & fortuna tua promovere poteris & vis: Prioris benevolentia apud viros a pijs
 in me collata recorder, ut veterem amicitiam renovarem cum praedictis. Ita-
 te facere testem volui hujus rei scilicet, me non esse ingratum & asymbolum.
 Puto te & alios delectari patriae historia & commemoratione harum rerum, qui
 cedunt ad gloriam potentissimi & serenissimi vestri Principis Dn. Guillel-
 mi, &c. praesertim cum hic de initio vestri collegii dicatur, cujus tu aliquando
 membrum fuisti. Bene vale, & tecum bene valeant in Christo nobilis vir Dn.
 Minus Georgius à Boenen/ & honorandus Quaestor Cathemannus!

V. Excell.

deditus

Hermannus Hamelmannus,
 Licentiatu8 Theol.

COMITUM de MARKA quædam gesta, acta & historia excerptæ ex diversis Chronicis, & primo ex *Krantio*.

Krantius libro 3. Metrop. cap. 27. dicit SUSATUM Angirorum oppidum esse, quod etiam sic refert *Chronicon Colonienſe*, & ſimul *Lippienſis urbis*.

Idem in *Metropoli* lib. 6. cap. 37. Cum *Minda* præſſet Eccleſiæ *Sigwardus*, (circatempora *Henrici Leonis*) ortus eſt Comitatus de *Marka* per duos fratres ADOLPHUM & JOANNEM deſcendentes ex *Italia*, &c. Sed rectius ſentit *Munſterus* in *Cosmographia* aſſerens: Comitatum de *Altena* ſub *Henrico I. Imperatore*, qui auceps dicebatur, cum Comitatu de *Berga*, qui nunc Ducatus eſt, initium habuiſſe.

Idem *Krantius* libro 8. capite 52. Pugnavit pro Epifcopo *Monafterienſi* Comes de *Marka* contra *Osnaburgensem* Præſulem *Ludovicum de Ravensberg* & Comes ſuperatur, Epifcopus accepto vulnere poſt triduum perit.

Libro 8. capite 55. *Gerhardus de Marka* (qui Comites olim de *Altena* dicebantur) Comes, Præſul fuit *Monafterienſis*, vir illo ſacerdotio & quidem majore dignus. Hic fundavit & dotavit collegium in *Borcken* & adeptus eſt dominium in *Horſtnow* (*Horſtmar* puto intelligi) non exili in eam rem impenſa pecunia.

Libro 9. cap. 27. Comes de *Marka* conjunctis ſibi Principum & Comitum de *Geldria*, de *Mome*, de *Flandria*, de *Hollandia*, de *Artheſia*, & Epifcoporum *Leodiensis* & *Trajectensis*, armis ac copiis fortiter pugnat contra *Ludovicum de Haſſia Lantravium*, *Monafterienſem* Præſulem, & *Osnaburgensem* *Godefridum de Arnsberg* Comitem, quanquam varia fortuna dubiaque utrobique diu pugnarent, tamen ſuperiores facti ſunt Epifcopi.

Libro 9. cap. 40. & 42. *Engelbertus de Marka* tulit opem *Mauritio*, Comiti *Oldenburgico*, pugnantem contra cives *Bremenſes*, eosque ſuperantem, imo *Marcanus* Comes fuit ipſe in caſtris.

Libro 9. cap. 45. *Adolphus de Marka* Comes, *Canonicus Colonienſis* & fatiſ in Jure Canonico doctus, fit *Monafterienſis* Præſul, & pacifice eam aliquandiu rexit Eccleſiam, poſtea adverſariorum inſolentia preſſus, vocatur à *Papa Romano* ad Eccleſiam *Colonienſem*, in cujus Archi-

episcopatu non diu quoque perstitit, sed etiam resignavit illum in manus Romani Pontificis.

Libro 10. cap. 4. *Engelberti Comitis de Marka* frater *Theodoricus* vocatur ad administrationem ditionis Osnaburgensis, quam aere alieno *Johannes Hoed* Doctor Episcopus prefferat, atque is suscepta administratione omnia strenue gessit, gubernavit serio, multa recuperavit, & aere alieno liberavit ditionem, optima instantia rem gessit, sed implicitus bello cum *Mindensi*, multis suorum caesis, capitur, diu tenetur, donec nec fratris *Engelberti* armis in libertatem restitueretur.

Et rursus lib. 10. capit. 24. Revocatur rursus ille *Theodoricus*, *Markensis Comes*, jam Praepositus *Coloniensis* factus, additionem *Osna-burgensem*, ut pro *Melchiore*, *Duce Brunsvicensi de Grubenhagen* Episcopo, qui se difficultatibus & simul ditionem implicuerat, administraret omnia, omniaque restitueret, & redimeret oppignorata. Assumitur igitur vicarius tam in spiritualibus quam in temporalibus. Ita ratatur aere *Theodorici*, Episcopus *Melchior*, quem captivum tenebat *Comes de Hoya*: *Theodoricus* rursus omnia prospere gessit in ditione. Et mox libro 10. capite 48. Translato *Melchiore*, esse *Theodoricus de Marka* benemeritus esset de Ecclesia & ditione *Osnaburgensi*, quam etiam altera vice pene solus exemit multis difficultatibus, unde emergere suis viribus nunquam potuisset, tamen illo praterito *Theodoricus de Horne* eligitur, nec habetur ratio benemeriti, &c.

Libro 10. cap. 49. Opem tulit *Comes de Marka* hosti ditionis *Paderbornensis Frederico Patbergico*, qui oppidum *Lichtenow* concremavit, oppidanos de *Barentrief* emunxit argento, ne urerentur.

Hæc ex *Metropoli Krantii*; jam etiam ex *Saxonia* quædam adferemus.

Krantius lib. 10. *Saxonia* cap. 12. *Tremonia* bellum sustinuit adversum sibi vicinum *Comitem de Marka*, qui à veteri memoria dicebantur de *Altena*. Is *Comes* adjutus armis *Archiepiscopi Coloniensis* infestis tenuit agros civium, ut egredi non sinerentur: Ipsi aliquantis vicibus arma in eum produxere: omnis deinde controversia hoc modo tractatibus finitur, in eam compositionis formulam, ut *Tremonenses* in reliquum annuam *Comiti pro tuitione pecuniam*, ut prius solverent: ipsæ arces novas, quas sub nomine *Archiepiscopi Coloniensis* erexerat, demoliretur: cives viginti florenorum aureorum millia mutuo darent, quod non

non ipse quoad viveret, sed hæredes ejus solvere tenerentur. In eum modum rebus compositis, utrique quievere. *Vades* erant *vicinae urbes Susatum, Unna, Hamma*, ut omnia ex fide implerentur.

Krantius libro II. cap. 31. *Saxonia*: Anno à Christo nato quadringentesimo, quadregesimo quarto post mille, cum *cives Susatenses*, qui sub Archiepiscopo Colonienfi fuerunt per annos ducentos octuaginta, à tempore *Frederici I. Imperatoris*, quò ille *Henricum Leonem*, Ducem *Saxoniae* provinciis pullum, omni exuerat feudi dignitate. Cum *Philippus Archiepiscopus Colonienfis*, quantam potuit *Westphaliae*, quæ ante *Henrico Leoni* paruit, partem abstraheret; assumpto titulo Ducatus *Westphaliae*, quem etiam hodie tenent *Episcopi Colonienfes*. Tum & *Susatum* cepit parere *Ecclesie Colonienfi*, usque ad tempora quæ nunc scribimus: Nam hoc tempore colla subdlexerant jugo, quod se dicerent ab *Archiepiscopo in antiquis libertatibus aritari*. Ad *Adolphum* igitur *Clivensem Ducem* (qui fuit etiam *Comes de Marka*) defecerunt, cui, salvis immunitatibus antiquis, *Sacramentum fidelitatis præstiterunt*, (hoc scribit *Ertwinus Ertmannus* factum in die *Petri & Pauli*) multis interim nunciis ac literis hinc inde missis ad Ducem, ut abstineret aliena ditione: ad urbem quoque ut ad cor rediret, agnoscens, quem debuit *Coloniensem Archiepiscopum Dominum* in temporalibus & spiritualibus. Sed cum toto triennio his atque aliis viis nihil proficeretur, ad arma perventum est utrimque comparata. *JOANNES Clivensis, Adolphi filius*, ut filius familias cum valido præsidio urbem tuendam ingreditur, passus in ea obsideri. *Theodoricus* autem *Archiepiscopus*, comparatis copiis, ad obsidendum se parat. Venerat illi auxilio *Wilhelmus Landgravinus Turingia*, Dux *Saxoniae* inter agmina sua ducens, duo millia quingentos ex *Bohemia*, homines armis jam diu innatos, & qui se exemplo crudeliter defevirent. His ad *Susatensem urbem* productis copiis magnis & multis armatorum millibus, obsedit illam, oppugnavitq; toto mense, raro intermittens bombardarum tonitrua. Sed cum ea non terrent cives, apparatis magna multitudine scalis, statuit Præsul variis simul locis invadere murum. Erat ea scalarum multitudo & id roboris, ut una tres aut quatuor, in qua starent & ascenderent, caperet: Oppidani adversus ea miserunt lapides ac trabes. Sed omnium erat validissimum defensionis genus: *Sartagine* in muris disponebant per intervalla, subjecto igne, pulvis in aquis bulienti fervore miscebant. Hunc liquorem capacibus vasis fervescens fudere in armatos scalis incumbentes. Exuperabat ea vis omne genus tormentorum.

rum. In ipsis suis armis excruciatum suffocabantur: fuit tormenti genus incomparabile: Eo itaque modo tum muri sunt defensi, & periere exscandentibus plurimi, qui pro suo debito primi venerant ad arma. Nam Bohemi facile cessere indigenis honorem, ut militia prælati primi essent in periculis. *Archiepiscopus eo accepto incommodo oppugnationem deseruit. Ex hoc tempore Susatum in jure Ducis Clivensis permansit, &c.*

Hæc ex Krantii Saxonia.

De rebus gestis COMITUM de MARKA brevis
annotatio ex *Ertwini Ertmanni*, Consulis Osnaburgensis, *Chronico* desumpta & excerpta.

Nomine *Episcopi Monasteriensis* magno agmine venit in *Osnaburgensem* terram contra *Episcopum Ludovicum Ravensburgicum* ibidem *Præfulem* pugnaturus *EVERHARDUS Comes de Marka*, atque ei opem tulere *Comes de Arnsberg / Comes de Secklenborg / Comes de Giltich / Comes de Walteche / Comes de Ketberg / Comes de Tremonia, & Domini de Loen & Ahus / &c.* hinc sunt illi versus:

*Marka, Monasterium, Secklenborg / Fuliacum,
Arnsberg / Waltegge / Loen / Ketberg / insuper Ahus,
Tremoniaque Comes, Petrus vos terruit omnes, &c.*

Id est, *Petrus patronus Osnaburgensis* (ut tunc in cœca Babilone perstabatur) omnes fudit, quod nihil in ditione Osnaburgensi efficerent.

Cum essent rixæ & inimicitix inter *Lodovicum Hesse* *Comitem provincialem*, tunc *Episcopum Monasteriensem*, & *Engelbertum Comitem de Marka*, accidit ut *Engelbertus Episcopum* ingredientem suam ditionem cum multis armatis plus quam septuaginta caperet, ac tantisper detineret, donec se debita summa eximeret *Episcopus*.

Dum esset *Walramus Fuliacus Archiepiscopus Colonienfis*, productis suis *Adolphus de Marka* & *Godifridus Comes de Arnsberg* diruerunt oppidum *Mengerden* / quod tamen ille *Walramus* reparavit.

Cum *Ludovicus IV. Romanorum Rex*, odio prosequeretur *Walramum* prædictum *Præfulem Coloniensem*, quod jussu *Papæ Clementis sexti* unxisset in *Romanorum regem Carolum IV. filium Regis Bohemici* concitavit *Comites de Marka, de Arnsberg / de Walteche* & alios vicinos

contra *Walmarum*, qui ditionem Colonienfem ab hac parte Rheni vastarunt & omnia turbarunt. Etsi autem duceret exercitum in Westphalam *Walramus*, præfertim contra Markenfem Comitem, & cum illo confliget, tamen remansit victoria apud Comitem de Marka *Adolphum*, qui trecentos ex agmine Episcopi cepit & captivos duxit: Interim reparavit exercitum & resumpsit vires *Walramus* & juxta locum *Berkam* cum Comite pugnavit denuo, In ea pugna etsi se fortiter objiceret Episcopo Comes, tamen victus multitudine, palmam ei cedere coactus est, interim ille accepto vulnere lethali mox post stratum suum exercitum defunctus est.

Engelberti Comitum de Marka (qui erat inter reliquos Comites Westphalia ut potentissimus, ita & gloriosissimus) frater *Theodoricus* vocatur ad ditionem *Osnaburgensem* administrandam pro *Joanne Hoed* ex studio *Schole* Montis *Pessulani*, qui castrum *Zborch* recuperavit & ex manu *Tecklenburgensium* eripuit, castrumque *Gronenberg* redemit. Pugnavit hic cum *Mindensi* Episcopo *Gerharo* (cui opem tulerant *Hoyenses* & *Schwenburgici* Comites & Domini de Monte dicto *Schalckesberg*) sed infeliciter circa locum *der Holtshuserbecke* / quia in pugna capitur & in urbe *Mindensi* vinculis traditur anno 1363. cum utrinque multum damni sibi dedissent antea: in illa pugna periit quidam strenuus militaris ex familia nobili de *Recken*. Introductus in urbem captivus *Theodoricus Markenfis* ab Episcopo *Mindensi* jocosè exceptus erat, *Syd uns wils kommen Herz van der Marckel* / Responderat ille: *Such Bischoff hit und dar / bistu dar?* Notans hominis levitatem, qui antea cum illo fœdus unitatis inierat & hoc tamen ruperat. Cum autem hoc perveniret ad aures *Engelberti* fratris, mox ille collecto copioso milite & vocato *Clivensi* Comite in auxilium duxit exercitum in terram & ditionem *Mindensem*, atque urbem, in qua frater tenebatur captivus, obsedit & cinxit, eoque premendo terruit cives, ut liberum fratrem *Theodoricum* dimitterent, &c.

Cum *Florentius Monasteriensis* & *Theodoricus Osnaburgensis* Episcopi ejecissent *Borchgravium de Stromberg* propter suam tyrannidem & varia commissa scelera, quorum nomine Banno Imperiali notatus erat, recepit illum in arcem *Rhede* *Otto Tecklenburgicus* Comes. Itaque istorum Episcoporum & simul *Paderbornensis Henrici Spegels* atque *Comitis de Marka* copiis cingitur arx *Rhede* anno 1379. donec dimitteret *Burchgravium*, & in aquas cum eis descenderet conditiones.

Florentius Monasteriensis & Theodoricus Osnaburgensis Episcopi collectis suis vastarunt Comitatum Marchensem usque in Westhoven, postea cum Monasterii esset Episc. *Henricus Wulff* regressus est ille Comes in ditionem Monasteriensem usque ad urbem ipsam & depulando incendiisque multum damni dedit, &c.

Cum Susatum cinxisset *Colonienfis Præsul Theodoricus*, aderat ei frater *Henricus de Morsa*, Episcopus Monasteriensis & Administrator Osnaburgensis & non leve ipsi tulit auxilium, & cum illo venit in Comitatum Comes de Retberg / qui castrum Havestadt in ditione Monasteriensi tunc possedit ab Episcopo oppignoratum. Imo in oppugnatione se quoque virum præstare voluit *Henricus Præsul*, interim ex aggere mœniisque ita per hostes turbatur, ut prostratus in fossa aquatili semivivus jaceret diu, donec percivem Osnaburgensem dictum *Gildemannum* extraheretur & istius humeris, ut ovis, impositus ad castra reportaretur. *Adolphus* tunc tulit animosus & Generosus Juvencis ac Dominus *BERNHARDUS de Lippia Comes*, *Adolpho patri & Johanni filio*, Ducibus de Clivis & Comitibus de Marka, atque eodem tempore eis dimidietatem urbis Lippia perpetuo resignavit & vendidit. Tam arcte istis autem adhæsit *Lippianus Heros* ut præterito *Colonienfi*, qui erat ipsi avunculus magnus, saret promissis & servaret fidem datam Clivenfis, unde accidit, ut non levem jacturam ferret in sua ditione, cum ei omnes arces & urbes spoliarentur, turbarentur & prædæ essent hostibus. *Blombergum* vero oppidum cum castro exureretur, &c. Quo nomine Comites Lippianenses apud Clivenfes Duces perpetuam gratiam promeruerunt. Cum autem viderent *Herovindenses* vicinam regionem Lippiacam ita spoliatam, venerunt obviam Episcopo, ducenti *Thuringos, Misnenses & Bohemos* in suo agmine & exercitu (qui numerum ut dicebatur 70. millium excessit) quibus omnibus præfuit *Wilhelmus Dux Saxonie*, expetentes suppliciter pacem quam numeratis 16. millibus aureorum *Rhenensium* impetrarunt. Postea ditionem & territorium *Navensberg* spoliarunt & devastarunt illi etiam teri populi, & mox transeuntes per montem *den Lutterberg* / rectè tenderunt ad obsidionem urbis Lippianensis, quæ cum per triennium cum suis Dominis Clivenfi Duce & Comite Markensi Dominoque de Lippia bella sustinuerat à Colonienfi Præsule, non terrebarur jam adventu istius populi ferocis. Antea vero cum Comite de Lippia Clivenfis Dux obsiderat *Werlam urbem*, & cum deinceps ante adventum Bohemorum insequeretur

sequeretur illos hostis munitus exercitu usque ad portas *Susatensium*, egressi sunt *Susatenses* cum prædictis Dominis, & facta confertatione, superiores facti, ceperunt ex hostibus multos, atque in ea pugna periit quidam *Comes de Massaw ac Bilstein* quod fiebat anno 1446.

De toto negotio extant *versus* aliquot (quos ego *Hamelmannus* aliunde descripta habeo) cujusdam *Hermanni de Holste* ex quibus partem recitabo:

Lippenfes nati pariformiter atque Sufati
Capita vocati, merito milites coronati,
Evasit vota per vos Westphalia tota,
Vos expulistis canes de finibus istis
Heu blasphemantes, sacramenta pedicantes

(id est conculcantes)

Qui torquent clerum, sumunt cum calice merum,
Hoc magnum nephas quæ so tu corrige cephas.

(id est Petrus) &c.

Cum autem frustra oppugnaret *Susatenses* Archipræsul, dimisit tandem *Bohemos, Thuringos & Misnenses*, qui propter non bene soluta stipendia, ut dicebatur, etiam *Episcopum Theodoricum adorti*, ipsi graves fuere, & forsan in discrimine vitæ versatus fuisset *Theodoricus*, nisi fuga sibi consulisset. *Discedentibus Bohemis & aliis*, qui castra fixerant ante *Susatam* in cænobio suburbano *S. Walburgis*, quod erat virginum monialium, exeuntes cives penitus istud *Monasterium*, unde multum damni dederant urbi hostes, destruxerunt, introducentes *Montiatis* in urbem, ubi deputabatur istarum societati aliud cænobium. Interim nondum cessavit *Coloniensis*, regressis exteris (qui jam spoliatis templis, arcibus, domibus & aliis castris *Westphaliæ*, magnam retulerunt prædam domum) quoniam anno proximo Anno 1448. ope fratris *Henrici Episcopi Monasteriensis & Osnaburgensis & Magni Ducis Saxonie, Episcopi Hildesimensis*, item *Alberti Comitis de Hoya, Præsulis Mindensis, Ottonis Tecklenburgici Comitis & aliorum*, fecit impetum in *Susatensium* dominia, pagos, suburbanos hertos & agros, & multa conculcavit devastavitque, imo arbores fructiferas succidit, sed nihil effecit. Interim *Nicolaus Papa V.* qui uno eodemque anno *Doctor Theologus, Cardinalis & Papa* factus erat, misso *Legato ad Ducem Burgundie Philippum*, mandavit, ut iste cum legato de pace tractaret inter *diffidentes Coloniensem & Clivensem*, quod factum est, & ita utrobique pax fuit

fuit singulis partibus attributa & concessa, ea lege, ut sibi Clagenfis Dux & Comes de Marka retineret urbem, Coloniensis vero arces Dyffstein ac Wydeborg/ quas vi ceperat, &c. Paulo post solutam obsidionem Susatensis nondum fatigati triennali bello, Tremoniensibus se armatos objiciunt propter quandam controversiam, cujus nomine contra Tremonienles pugnaturi exierunt. Hic cum prope urbem Tremoniam pugnarent utriusque urbis cives, tandem Susatenses facti superiores ceperunt quadringentos quinquaginta sex viros, quos detinuerunt, donec placita exequerentur Tremoniensis, &c.

Haecenus Ertwinus.

Sequuntur nunc quaedam res gesta Comitum de Marka in Coloniensi Chronico excerpta.

Bruno II. Episcopus 38. Coloniensis fuit Adolphi II. de Alena filius, circa annum Domini 1132. Hic per 6. annos erat Praesul, antea Praepositus ad S. Gereonem, & magnus apud Ludericum Casarem, quem sequabatur in Italiam, in cujus nationis regione Apulia mortuus est, in oppido Bara, circa festum Pentecostes.

Arnoldus II. Episcopus 40. Coloniensis fuit Comes de Alena sub Ludewico & Frederico I. antea is summi templi Praepositus, atque Frederici I. Cancellarius fuerat, vir ingenio, iudicio, usu rerum & consilio gravis: bellicosus & victoriosus: fuit in Archiepiscopatu per quinquennium.

Fredericus 41. Episcopus, si recte ex hoc Chronico colligo, fuit quoque Comes de Alena.

Bruno III. 44. Archipraesul Coloniensis, ex Praeposito summi templi electus est, & originem duxit ex Comitibus de Alena, vir senio confectus, bonus & benignus, deseruit Episcopatum, resignans eum in manus Henrici Casaris, atque factus est Monachus in Monasterio Aldenberge, ubi etiam sepultus est. Sequitur in Episcopatu fratrem Brunonem Adolphus I. de Alena Comes, ex Praeposito Coloniensi factus Episcopus 47. sub Henrico VI. Philippo & Ottone IV. gubernavit Provinciam per annos 12. Cum autem essent in electione discordes Electores mortui Henrico VI. & alii Philippum Suevo Ducem, alii Ottone Ducem Saxoniae inter quos Adolphus Coloniensis erat, Casarem pronunciarent, Adolphus unxit Ottone Aquisgrani: Itaque auxilio regis Bohemorum graviter Coloniensem ditionem perdidit Philippus. Postquam igitur

deret sibi nihil spei vel auxilii reliquum esse, ab Ottone Adolphus vel invitatus petita reconciliatione defecit ad Philippum, quem etiam impetrata pace unxit Aquisgranum in Regem. Quo facto audito, quia erat erga Philippum male affectus Papa Romanus Innocentius I. deinde Cælestinus, citavit Colonensem Adolphum Romam, sed is mox non veniens excommunicatur & deponitur, ad quam rem exequendam mittitur Colonia Syfridus Archipræsul Moguntinus cum Cameracensi Præsule. Ita ille exclusus & alter electus est. Interim multum dedit isti ditioni damni Philippus propter depositum Adolphum, imo expugnavit Novesium vel Nussiam urbem, quam superatam & expugnatam in manus Adolphi tradidit pro damni recuperatione.

Cum aliquando dissiderent Colonensis Præsul Engelbertus de Balfenborg & Senatus Colonensis urbis, qui tunc captivum tenuit Episcopum, res est ad arbitros rejecta, inter quos fuit Engelbertus de Marka Comes.

Cum Dux Brabantia pugnaret contra Comitum Geldria, cui tulit oppem Colonensis Præsul Syfferdus de Westerborch) &c. adhasit Brabantino Adolphus Comes de Monte & Everhardus Comes de Marka Senatusq; Colonensis: pugna autem inter utramque partem facta est, & captus est à Brabantino Geldriensis Comes, deinde & Colonensis à Montano Comite captivus ducebatur, interea progressus est in ditionem Westphalicam, quæ parvit Colonensi Everhardus de Marka & multa vastavit, imo quædam oppida & arces invadendo cepit & occupavit, &c.

Wigboldus ab Holte cum Episcopus Colonensis 53. esset, erat ipsi & toti ditioni suæ hostis Comes de Marka: Itaque obviaturus hosti Episcopus collegit & conscripsit suos, quibus comitatus venit susatum, unde facta excursionem saepe occurrit Comiti Markensi: Verum Comes magnis impensis milites conduxit, & saepe Archipræsulem jam satis armatus provocavit ad pugnam, multum interim damni inferens ditioni Colonensi: Longis armis fatigatus Comes cum quiescere decrevisset, en tum demum ipsum aggredi cepit Colonensis: Interim dum ita duceret exercitum in Comitum, incidit in morbum Archiepiscopus, quo etiam mox sublatus est è medio, in cuius locum eligebatur tunc Henricus Comes de Birenberg/ qui semper gessit contra vicinos bellum, & saepe cum Markensi & aliis Westphaliae Dominis pugnavit, sed nescio quam feliciter.

Cum 16. Heroes bellum indicerent Joanni Duci Brabantino, fuit etiam inter illos Comes de Marka.

Cum aliquoties Comes de Marka adjunctis sibi Comitibus de Arnberg & Waldech pugnaret contra *Walramum de Göllich Archiepiscopum* & ejus ditioni multum damni daret, contractis copiis se opposuit *Markensi Walramus*, & instructa acie ipsum adortus pugnavit; sed non ita feliciter, quoniam cum Comes alacris ad pugnam esset cecidere *Coloniensium multi*, trecenti autem captivi ducebantur a Comite, alii facti sunt profugi. Interim in tanto pugnandi ardore graviter vulnerabatur Comes de Marka, ex quo etiam vulnere sibi mortem contraxit. Hac vero percepta clade nondum quievit *Coloniensis*, sed instructo exercitu descendit in ditionem *Markensem*: verum res est completa, per *Heroes Clivensem & Hollandicum*.

Adolphus de Marka Episcopatum *Monasteriensem* per quinque annos administravit, & deinde per *Urbanum V.* constituitur Episcopus *Coloniensis*, ubi tantum per 12. menses in Archiepiscopatu hæsit. Nam cum non initiatus sacris, nec cogitaret de retinendo Episcopatu, hoc effectum mortuo *Clivensi Comite sine heredibus*, illi daretur in feudum à *Cæsare dominium amplissimum Clivensium Ducum*: Discedens igitur ab Episcopatu, quem resignavit in manus *Papæ Urbani prædicti* per procuratores in favorem tamen patruum, omnia quæ in arcibus & castris habuit transiit secum ad *Clivensem terram*, quam occupandam suscepit, duxit in uxorem *Comitis de Berga filia*: Interim ab Episcopatu retinuit castrum & oppidum *Berck cum telonio*: Atque hinc est, quod *Clivenses Duces* sint *Comites de Marka*: videmus igitur ex prima origine *Westphalum esse Illustrissimum Ducem Clivensem & Juliacensem*, *Dn. GUILIELMUM*, qui etiam tres amplissimas & præcipuas regiones in *Westphalia* obtinet & possidet hodie.

Engelbertus de Marka Comes, *Adolphi patruum*, per annos 20. fuerat Episcopus *Leodiensis*, & jam discedente ab Episcopatu *Coloniensi* ejus nepote, transfertur per *Papam Urbanum* ad Archiepiscopatum: Is per annos 20. multa graviter in ditione *Leodiensi* gesserat & præclare: nunc autem confectus senio nihil singulare in hac ditione egit, tantum castrum *Lins* extruxit & oppidum munivit. Postea elegit in coadjutorem *Cononem de Valkenborg* Episcopum *Treverensem*: deinde cum ille *Engelbertus* in quintum usque annum præfuisset, abiit ad patres.

Tremonia obsidetur à *Coloniensi Principe Frederico de Sartwede* & Episcopo *Monasteriensi*, & *Paderbornensi Episcopis*, atque *Comite de Marka* qui magnum aluerunt ibi exercitum anno 1387.

Engelbertus de Marka intulit bellum Episcopo Coloniensi Frederico de Sarwede / & ab oppido Cons & Noveso circa Rhenum usque Bonnam vastavit omnia, imo incendiis perdidit Byl & Wyß in terminis Rheni, item Baildorp / Gemmenich / Lechenich / Bilsair / Romerskerken pagos egregios: deinde ditionem Kempensem aggressus per dies novem extorsit populis magnam pecuniam, quæ etiam ab Episcopo, si illum vinculis inclusum hubuisset, vix potuisset ipsi numerari. Nam populi territi priori incendio ulterò omnia obtulerunt, ut salva ab incendiis ædificia retinerent: hoc accidit anno 1391.

Guilielmus Dux de Monte pugnavit cum suis Nepotibus ex sorore Adolpho & Theodoro, Comitibus de Clivia & Marka: eaque pugna facta est in ditione Clivensi: In primo congressu facti sunt superiores Bergenses, & ceperunt multos militares & equestris ordinis viros Clivensis & Markicæ ditionis: atque jam alacres isti erant de parta victoria, interim adventantibus Wesalia urbis civibus aucti & animati Clivenses regrediuntur ad pugnam, & cum secundo acies instruerentur, fortiter hostes adorti sunt Clivenses & Markenses, interim qui à Bergensibus antea erant capti Clivici & Markenses sumptis animis egregiè in opprimendis prioribus victoribus operam navarunt, & ita Clivenses cum Markensibus non solum superarunt hostes, sed etiam ipsum Guilielmum Avunculum, item, Julicum Principem Comitem de Solmis, Dominum de Hinsberg / Dominum de Rifferscheyt / Comitem de Seine / Dominum de Westerbordch & multos alios nobiles captivos duxere. Hoc factum est anno 1397.

Anno 1398. Theodorus Clivensis, qui Markicam ditionem obtinebat (diviserant enim fratres, ditiones, quia Adolphus Clivensem occupavit) obsedit oppidum Erverveldum, ubi 14. Martii ictu bombardico periit. Accepta morte sui Domini, collecta copia & instructa acie voluerunt vindicare sui Comitum mortem Markenses & anno 1399. in Majo profecti sunt in terram Bergensem, & ibi multa vastarunt, turbaruntque omnia, denique propugnaculum & egregium pagum Molenheim ceperunt, quod nunquam antea erat auditum.

Calliditate quadam impetravit perpetuam possessionem castri & urbis Reyswert cum telonio à Gerharo Duce Clivensi & Comite de Marka (qui tunc Comitatum Markæ obtinuit) Coloniensis Presul Theodoricus de Morfa, qui etiam in gratiam Gerhardi conscripsit militiam contra Adolphum Gerhardi fratrem Ducem Clivensem, ut is ejiceretur, & contra farter Gerhar-

hardus utriusque terræ fieret Dominus: *Militarum* igitur tunc *Coloniensis* & *Gerhardo Markenfi* multi *Duces* & *Comites*, *Dux Lotharinga*, *Dux Saxonia*, *Dux Brunswicensis* & *Luneburgensis*, *Dux Bergensis*, item 6. *Episcopi* tulerunt opem *Markensi*, ut *Moguntinus*, *Treverensis*, *Ludensis*, *Wirtzburgensis*, *Monasteriensis* cum *Coloniensi*: item, *Comites* 15. de *Cagenellenbogen*, de *Sarweden*, de *Bitsch*, de *Lichtenburg*, de *Culfs*, de *Weida*, de *Volmestein*, de *Birneburg*, de *Blancenheim*, de *Sigebert*, de *Gerafsstein*, de *Riffenberg*, &c. item *Domini* de *Rifferscheit*, de *Dunstingen*, de *Hensperg*, de *Eroneburg*, de *Sleyden*, de *Moynschart*, de *Hi* omnes evocati per *Coloniensem Præsulem Theodorum* & *Comiti* *Markensi* magnis copiis cum *Coloniensi Præsule* *Clivensem Ducem Adolphum* nomine fratris *Gerhardi*, & ingens illa multitudo hominum omnia absumpsit & devastavit in ista regione: incendiis, rapiis & oppressione valde ditionem illam milites confecerunt. Interim *Duces Brabantie* & *Burgundie*, quorum sororius erat *Adolphus Clivensis*, facti sunt arbitri inter fratres, & composuerunt illos, ut dimissis copiis quiesceret *Gerhardus*, quanquam tunc non stare politica promissis *Adolphus*.

Theodoricus de Morsa *Archipræsul* *Coloniensis* anno 1441. magnis productis copiis voluit *Susatenses* ad quandam servitutem redigere, sed illi pugnarunt pro antiquo patrio jure, resistens *Theodoro*: item cum rursum produceret magnum exercitum contra *Susatensis* idem *Præsul* anno 1444. & ex *Arnsburgo* recta cum exercitu in *Susatensis* tenderet, constantes in sententia permanserunt, nihilque de veteri jure remittere voluerunt: tandem eligerunt in hereditarium Dominum *Adolphum Clivensem*, qui erat etiam *Comes de Marka*, qui cum filio *Joanne* indixit statim bellum *Coloniensi*: interim per biennium uterque Princeps multum sibi damni intulerunt bellis, rapinis & incendiis, demum anno 1446. altero *Simonis & Jude*, certavit cum suo exercitu ante urbem contra *Susatensis* *Episcopus*; *Oppidani* vero cum *Joanne Clivensi*, facta excursione, straverunt hostes ante moenia pugnantibus ita, ut ducenti ex optimis & lectissimis *Episcopi* equitibus & nobilibus caperentur: Tunc cecidit in illo certamine *Comes de Witgenstein* *Præpositus* ad *S. Gereonem*, & *Philippus de Nassau*: *Susatenses* ex armis, equis, hastis & aliis bellicis instrumentis, quæ hostibus & captivis adimerant, confecere novem millia aureorum & 60. captivi denique seps solvere cogebantur pro sua redemptione, 32. millia aureorum. *Episcopus*

Episcopus precibus & pollicitationibus eò permovit Ducem Saxonia, ut ei maximum Bohemorum, Misnensium & Thuringorum Saxonumque exercitum adduceret, quo cinxit urbem Susatensem per mensem, & tandem cum per mensem ictibus bombardicis isti milites nihil proficerent, oppugnarunt urbem fere per dies 14. In illa oppugnatione ipse Coloniensis Præsul fere occubuisse; interim perierunt ex oppugnationibus mille & quingenti, quos desiderarunt cum 28. viris, qui in fossis & concavis locis urbis occubuerunt, cum tantum ex oppidanis in tam longa oppugnatione octo desiderarentur. Erat autem in urbe quidam Dominus de Swayenburg nomine Gabinus, militans Clivensi, qui cum intelligeret Bohemorum Ductorem esse Comitem in Sterneberg suum cognatum, conquestus est illi de ignominia sibi ab Episcopo Coloniensi & ab aulicis in Ducis Bergensis Curia illata, petiitque ab eo, ut partim propter agnationem, partim propter communem patriam, suam vindicaret stemma. Hoc intelligentes Bohemi cum suo ductore, quia etiam videbant frustra tentari oppugnationem, conversi in Episcopum, facti sunt quasi ipsius hostes: is autem aufugit in oppidum Geseff/ id nisi fecisset, forsan ab ipsis aculeos mortis reportasset.

Anno 1486. Fredericus Cæsar Colonia investivit etiam dominio & jure urbis Susatensis & Comitatu de Genep/ &c. Joannem, Clivensem Ducem & Comitem de Marka, filium istius Joannis, qui se patiebatur animose obsideri in urbe Susatensi, atque ut iste Joannes fuit avus Domini Guilielmi Clivensis & Juliaci Ducis præstantissimi, qui hodie superest, ita hic qui se inclusum detinuit in urbe propter reportandam victoriam ab hostibus, fuit illi avus magnus, si recte tamen supputo.

Gobelinus, Decanus Bileveldensis, in suo Cosmodromio scribit Fredericum IV. Comitem de Altena genuisse Adolphum V. Comitem de Altena & I. de Marka.

Idem Gobelinus scribit sub Henrico Frederici filio occidisse Fredericum de Altena Coloniensem Præsulem; sed hoc non est verum, quia is fuit Comes de Hsenberg/ teste Krantio, Eriwino & Coloniensi Chronico.

Idem Gobelinus scribit, quomodo anno 1410. bellum intulerit Wilhelmo Paderbornensi Archipræsuli Coloniensis, Fredericus, & Adolphus Clivensis Dux & Comes de Marka, qui Susatensis & vicinarum urbium cives multos conjunxerant: cum autem essent in ditione Paderbornensi in loco palustri, dicto de Delbrugge/ & securi essent duo Heroes nimis confidentes suo agmini numerofo, nec manerent ipsi in castris sub dio pernoctantes, accidit ut clam à tergo de nocte eos adoriretur Episcopus Pader-

bornensis Wilhelmus de Monte vel Berga, & sternebat misere, quia cum castrorum ignari essent & in palude haberent, etsi longe plures eorum essent, tamen eluctari non potuerunt: ita accidit ut vexilla Comitum de Monte victoriosa Paderbornam inferrent cives: Interim Archiepiscopus & Comes de Marka, collectis circa oppida Lippe / Geseke / Bryle & Müden militibus, rursus Paderbornensem ditionem invasere, & ab utraque parte armati sibi multum damni dederunt per novem menses, tandem accessione Leonensis Episcopi facti sunt insolentiores in Paderbornensem Episcopum, qui tamen se fortiter defendit: Verum intervenientibus amicis & cogitis utriusque partis controversia est belle composita, &c.

Comitum de Ravensberg quaedam acta, res gestae ac libertariae excerptae ex diversis Chronicis & primo ex Krantio.

Krantius in Metropoli lib. 5. cap. 32. Ottonis Saxonis origine & Principis insignis ex quatuor filiabus unam duxit Hermannus de Calce, quae genuit Otthonem & Henricum Comites de Ravensberg: Idem dicit in Saxonia libro 5. cap. 15. Libro 8. cap. 25. Metropolis ait idem. Ludovicus Comes de Ravensberg fuit Episcopus Osnaburgensis numero 33, vir magni animi, qui Simonem Dominum de Lippia, multa damna ex arce Engerum antiquo Saxonum propugnaculo, dantem ditioni Osnaburgensi cepit & in urbe turri forti includit. Nam occurrit Simoni armato ejusque agmini per compendia viarum armatus ipse, & congressione facta more militari, cum multo labore exantlato infesti concurrissent, tandem capitur Comes Simon & captivus abducitur, ejusque captivitas duravit in annum sextum, quo praterito, datis multis & celebribus obsequiis ex quibus plerique Comites erant, libertati restituitur. Hic quoque Ludovicus bellum gessit cum Episcopo Monasteriensi Comite de Monte, cui adharebat Comes de Marka, atque ipse cum Monasteriensi Præfiliatione pugnatum esset superatur Comes de Marka, & interim quoque Ludovicus, accepto per errorem lethali vulnere à proprio famulo (qui peribat se Comitem Markensem pungere) periit triduo post pugnam.

Krantius in Saxonia lib. 6. cap. 39. Hermannus Comes de Ravensberg / fuit in castris Philippi Archiepiscopi Colonienensis pugnantis (licititer) contra Henricum Leonem prope Osnaburgam.

Idem libr. II. cap. 17. Pugnarunt *Hervordenses cum Osnaburgensibus* adjuvi à *Comite de Lippia*, & excipientes pralio hostes numero plures, quamvis diu paribus armis & animis certarent & aliquandiu æqua felicitate stare viderentur, fuderunt, atque ita victoria impetrata *Hervordenses ex hostibus viros LX. secum duxere captivos*, alii per fugam sibi confuebant, &c.

De rebus gestis *Comitum de Ravensberg* brevis annotatio ex *Chronico Ertwini Ertmanni*, Consulis *Osnaburgensis*, desumpta.

Cum *Osnaburgensis Episcopus Philippus* per annos septem cingeret arce fortissimam *Baronum de Holten* / quos alii *Comites* vocant, & tandem everteret, tulit ei auxilium *Comes Ravensburgicus*, qui etiam inde retulit pro laboribus suis *liberas sedes in Mittendorpe* / & *Judicium lignarium in nemore Hiltet* / &c.

Ludovicus Ravensburgicus Comes, Episcopus Osnaburgensis, provocatus ab *Everhardo Comite de Marka* nomine *Episcopi Monasteriensis*, (à quo acie auctus & instructus est *Comes de Marka*) ad bellum, coactus est ad arma disponere se suaque, interim prius jejunium indixit *Ludovicus*, & præmissis precibus, ad pugnam invitus ab adversario pertractus, fortiter se & suam Ecclesiam tuetur contra hostem, reportata domum victoria, quanquam & ipse lethali vulnere accepto periret triduo post pugnam, hinc sunt versus hi de illo.

Corpore *Zacchæus*, animo *Judas Machabæus*

Alter est iste *David Marcensem* cuspide stravit, &c.

Idem *Ludovicus Episcopus*, virtutibus & devotione clarus, de suo patrimonio quicquid illius erat, contulit ad collegium novum fundandum in oppido *Bileveldensi*, & persuasit fratri *Othoni Comiti in Ravensberg* / &c. ejusque uxori *Comitisse Haddewige* nomine, tum deinde filiis eorum *Hermanno Præposito Tungerensi*, *Otoni Canonico Osnaburgensi*, *Ludovico & Brunoni* fratribus, ut & illi villas, prædia, agros, possessiones, & alia bona conferrent ad duodecim præbendas, quatuor presbyterales, quatuor diaconales, & quatuor subdiaconales constituendas in novo collegio, quod auctoritate reverendi Domini *Otonis Paderbornensis Episcopi* faciebant, concessa istis *Canonicis novarum præbendarum immunitate & libertate*. Hoc ita per *Episcopum Osnaburgensem* & prædictos ratificatum est anno 1214. 2 Idus Julii, &c.

In Comitatu Ravensburgico captus est post multa utrobique hostilia commissa, à Wilhelmo Duce Montis, & Comite Ravensburgico & Ottone Comite Tecklenburgico hostis eorum Simon Comes de Lip. anno 1373.

Ex Chronico Coloniensi pauca excerpta.

Guilielmus de Monte Dux & Comes de Ravensberg captus à filio Adolpho, qui tunc occupabat Comitatum Ravensburgicum, cum autem mater, quæ erat soror Cesaris Roberti Palatini Comitis & Bavaria Ducis, conquiretetur de violentia filii apud fratrem, banno imperiali notabatur. Adolphus; interim fit compositio inter patrem & filium, & liberato pater, consequitur partem Ducatus Bergensis filius, nempe illam, quæ ab hac parte Wipera fluminis erat Ducum Bergensium: Postea cum frater Adolphus Wilhelmus desereret Episcopatum Paderbornensem spe melioris lucri, & tunc speraret se Coloniensem Præsulatum impetraturum, atque in eo fructuaretur, iniiit tandem post multa bella, quæ gesserat cum Theodoro de Morfa Comite obtinente Archipræsulatum, rationem concordis, & ducta ejus ex sorore nepte filia Nicolai Tecklenburgici Comitis occupavit Comitatum Ravensburgicum, relicto Ducatu Bergensi Adolpho fratri.

Hic Wilhelmus ut erat magnæ autoritatis Heros, cum Archiepiscopo Nicolao de Delmenhorst (teste Errwino) redegit in concordiam Episcopos dissidentes & belligerantes, Monasteriensem Henricum de Morfa, & Osnaburgensem Joannem Deipholdium, &c.

Chronicon Coloniense refert, quomodo Bohemi vehementer vastaverint templa, ædes & tuguria per totum Comitatum Ravensburgicum, propterea quod quidam Dominus de Swaynenburgh esset in nomine affectus in Aula Ducis Bergensis, &c.

Gobelinus Decanus Bileveldensis scribit in suo Cosmodromio, quomodo domuerit Phriseas potenter Comes Ravensburgicus, & reversus domum victoriam inde retulerit.

F I N I S.